

EINDELOOS

Maandblad voor studenten (kunst) geschiedenis

Nieuwe *Große Koalition* roept oude angsten op

Verkiezingen in Duitsland

Door Marijke Plante - Na de Duitse verkiezingen van 18 september wordt nu onderhandeld over hoe de Duitse regering eruit zal zien. Verschillende mogelijkheden tot coalities dienden zich aan, maar werden allemaal afgewezen. Wat vóór de verkiezingen nog door beide grote partijen (de SPD van Gerhard Schröder en de CDU/CSU van Angela Merkel) werd afgewezen, namelijk de vorming van een grote coalitie, lijkt nu nog de enig overgebleven oplossing te zijn voor de impasse waarin Duitsland sinds bijna drie weken verkeert. Maar zit Duitsland te wachten op een 'Große Koalition'?

Als de partijen een akkoord kunnen sluiten, wordt het niet de eerste Grote Coalitie in de Duitse geschiedenis. Van 1966 tot 1969 had Duitsland een Grote Coalitie onder het kanselierschap van CDU'er Kurt Georg Kiesinger. Deze coalitie heeft in het geheugen van de Duitsers over het algemeen geen positieve plek ingenomen. Het doel van de Große Koalition van 1966 was om de economische problemen daadkrachtig aan te kunnen pakken. Doordat de partijen samen bijna 87 procent van de stemmen hadden was van een parlementaire oppositie nauwelijks sprake. De

Redactioneel

Voor u alweer de tweede Eindelooos van het jaar. Terwijl menig student de studieboeken nog niet open heeft geslagen is de redactie in het thema 'STRIJD' gedoken om een vol nummer met boeiende artikelen te produceren. Misschien doet het thema wat negatief aan, echter niets is minder waar! Natuurlijk zijn er de nodige artikelen met een zeer serieuze inslag, zoals een uitgebreid verslag van het 'Echoes of Genocide' symposium, georganiseerd door Kriterion en het Centrum voor Holocaust- en Genocidestudies, en de **binnenlandse oorlog van Suriname**. Maar denk ook aan de persoonlijke strijd die **Peter Pan** voert tegen het volwassen worden, een individuele doch herkenbare strijd voor menig adolescent. En de strijd die de verschillende teams streden op het **Introductieweekend van Kleio**, of de uitslag van de **verkiezingsstrijd**, zowel in **Duitsland als bij Kleio!** Je kunt lezen over de viering van **Leidens Ontzet** en een interview met ons aller bekende **Piet de Rooy**. Verder het woord aan **Rutger van Geelen**, geschiedenis student en student-assistent aan de UvA, en de nieuwe besturen van **ASVA en ALPHA**. In dit nummer bevindt zich ook een primeur; Eindelooos heeft vanaf nu een illustrator! **Jochem van Vliet** zal dit jaar ons blad voorzien van zijn prachtige tekeningen. Hij is met recht de enige die tijdens de hoorcolleges mag tekenen! Natuurlijk ontbreken de kritische en vaak hilarische stukken van onze columnisten **Errik** en **Gerben** niet. Kortom, een nummer om niet te missen... Veel succes met de komende tentamens, vergeet niet dat op de website van Kleio heel bruikbare uittreksels en oefententamens staan!

Inger Schaap, Hoofdredacteur Eindelooos

FDP had nog geen 10 procent van de stemmen en was de enige oppositiepartij. Een linkse oppositie was niet vertegenwoordigd in de regering en vooral onder de jongeren stuitte dit op veel weerstand.

Er ontstond in deze tijd in Duitsland een sterke Aussenparlementarische Opposition (APO), een combinatie van allerlei groepjes intellectuelen en studenten, die beweerdde de werkelijke democratie te verdedigen. De sociologiestudent Rudi Dutschke was hiervan de voorman. Deze beweging vond veel sympathie onder de bevolking. Nadat het Duitse oorlogsverleden jarenlang was genegeerd, probeerde de APO dit lastige thema weer op de politieke agenda te krijgen. Veel zaken waren verjaard en dit leidde tot hevige debatten in de Duitse Bundestag. Een van de kwesties die door de buitenparlementaire beweging werd aangekaart was het onduidelijke oorlogsverleden van onder andere Bondspresident Heinrich Lübke en kanselier Kiesinger. Ook kwam de APO in opstand tegen de vorming van de zogenaamde Notstandsgesetze in mei 1968. Deze wetten regelden de bevoegdheden van de West-Duitse regering in tijden van een binnenlandse of buitenlandse noodsituatie. Gevreesd werd dat ten gevolge van deze wetten de vrijheid in het geding zou komen. Velen protesteerden hiertegen; er werden felle debatten gevoerd op universiteiten en ook schrijvers, waaronder Günter Grass, bemoeiden zich met de beslissingen van de Große Koalition.

Verkiezingsposter 1969 Kurt Georg

De protesten werden gewelddadiger nadat Benno Ohnesorg in 1967 werd doodgeschoten door de politie tijdens een protest tegen het bezoek van de sjah van Perzië aan Duitsland. In datzelfde jaar raakte ook Rudi Dutschke zwaargewond bij een aanslag op zijn leven. De studentenbeweging radicaliseerde en spreidde zich uit over heel Duitsland.

Tot zover alleen maar negatieve verhalen over de Grote Coalitie van 1966-1969. Gelukkig zijn er ook positieve ontwikkelingen te bespeuren. Die zijn voornamelijk te danken aan de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken Willy Brandt. Hij ontwikkelde een neue Ostpolitik, die zorgde voor hernieuwde verhoudingen tussen de Bondsrepubliek en de DDR. Onder Adenauer (1949-1963) bestond de buitenlandse politiek van de BRD uit het negeren van het bestaan van een tweede Duitsland. Adenauer ontwikkelde in zijn regeringsperiode de Hallsteindoctrine. Deze doctrine hield in dat erkenning van de DDR werd gezien als een 'onvriendelijke daad jegens de BRD'. Als een staat verbindingen zou aangaan met Oost-Duitsland zou West-Duitsland onmiddellijk de diplomatieke betrekkingen met dat land verbreken. De Bondsrepubliek stelde ook dat het de enige echte verte-

genwoordiger was van het Duitse volk, dit noemde men de Alleinvertretungsanspruch. Dit werd door de West-Duitse grondwet onderschreven, waarin werd gesteld dat de enige echte Duitse grens die van 1937 was. De DDR bestond dus gewoon niet in de ogen van de West-Duitsers. Tijdens de Grote Coalitie kwam het tot een breuk in deze verhoudingen. West-Duitsland trad in 1955 toe tot de NAVO en de Atlantische partners zagen de politiek van Adenauer als een belemmering voor de detente. Als aan de Hallsteindoctrine zou worden vastgehouden zou West-Duitsland in een isolement raken. Voor Willy Brandt was dus de enige oplossing om een meer ontspannen houding aan te nemen te aanzien van Oost-Duitsland. De Hallsteindoctrine werd afgeschaft en diplomatieke betrekkingen werden aangeknoopt met Roemenië en Joegoslavië. De Ostpolitik leverde Willy Brandt in 1971 de Nobelprijs voor de Vrede op. Nadat in 1969 aan de Große Koalition een einde was gekomen kreeg Brandt als kanselier van een coalitie van SPD en FDP (de liberale partij) de mogelijkheid om zijn Ostpolitik verder uit te werken.

De Grote Coalitie zorgde dus enerzijds voor toenemende spanningen tussen de gevestigde orde en de zogenaamde buitenparlementaire oppositie, anderzijds waren er toenemende pogingen de verhoudingen tussen Oost en West-Duitsland te normaliseren. Vooral de studentenopstanden en de daarmee gepaard gaande radicalisering zijn in het Duitse collectieve geheugen blijven hangen. Daarom zijn de politici van tegenwoordig huiverig voor een nieuwe Große Koalition. Maar is dat terecht? De taak rust nu op de schouders van de lijsttrekkers van de CDU/CSU en de SPD, met het spookbeeld van het verleden in het achterhoofd, om de coalitievorming tot een goed einde te brengen. Verschil met 1966 is dat beide zijden van het politieke spectrum nu wel goed zijn vertegenwoordigd in de oppositie. Bovendien zijn de tijden veranderd en is Duitsland een democratisch land geworden, niet alleen bij wet, maar ook in de hoofden van de Duitsers.

Nu moeten alleen Schröder en Merkel nog uitvechten wie aan het roer gaat staan van de Tweede Duitse Große Koalition.***

www.duitslandweb.nl, de website van het Duitsland Instituut Amsterdam
Frits Boterman en Willem Melching, De Duitse Phoenix, de geschiedenis van Duitsland in de 20ste eeuw
Frits Boterman, Moderne geschiedenis van Duitsland 1800-1990

Echoes of Genocide: Bosnia 1995-2005

Door Nina Schat en Jeroen van Damme – Op zondag 25 september begaven enkelen van ons zich naar bioscoop **Kriterion**, waar een symposium plaatsvond over de genocide die zich tien jaar geleden in Bosnië afspeelde. Het was een dag vol debat, documentaire en film. Ondanks het feit dat de gebeurtenissen in Bosnië zich reeds tien jaar geleden afspeelden, was aan de zeer grote

De dag werd geopend met een lezing door journaliste Janine di Giovanni, die van 1991 tot 1995 in Bosnië werkte. Zij opende met een citaat van de onlangs overleden Simon Wiesenthal, waarin hij de vraag beantwoordde waarom hij zijn leven gewijd had aan het opsporen van Nazi's. Zijn antwoord was: "zodat hun slachtoffers nooit vergeten zullen worden". Dit was tevens de leidraad van Di Giovanni; zij stelde het menselijke, persoonlijke drama van oorlog en genocide centraal; *'war is about people, not about bombs, money or politics.'* Ze vertelde persoonlijke verhalen, van mensen die in het grotere geheel van de oorlogsherinnering in de vergetelheid dreigden te raken; kinderen die hun ouders kwijtraakten, een bejaarde man die tijdens de exodus van de vluchtelingen alleen achterbleef, een jong bruidspaar dat per ongeluk getroffen werd door kogels. Dat de herinnering aan mensen tijdens de genocide letterlijk uitgewist werd, werd pijnlijk duidelijk uit één van de foto's uit de reportage die haar lezing ondersteunde. Op de foto zag je een Bosnisch gezin poseren voor hun huis, hun gezichten weggekrast. De foto kwam akelig dicht bij de kern van de etnische zuivering die destijds plaatsgevonden heeft; door deze mensen het gezicht te ontnemen werd eigenlijk hun hele bestaan ontkend.

De film die op Di Giovanni's lezing volgde, sloot goed aan bij de persoonlijke benadering die de lezing kenmerkte. De film, *Good Man, Dear Son* (Hedy Honigmann, 2001) is een portret van een dorp, waarin bijna geen enkele familie niet een mannelijk familielid verloren heeft. De moeders, vrouwen, zussen en dochters vertellen hun verhaal en laten herinneringen aan de verlorenen zien. Een moeder toonde het T-shirt wat haar zoon droeg toen ze hem voor het laatst zag, een vrouw vertelde openhartig over de seksuele relatie met haar man en een vader toonde de plek waar zijn zoons hun namen in het cement gekrast hadden. De film was een openhartig portret en toonde precies dat wat Di Giovanni duidelijk wilde maken, namelijk het menselijke drama van de oorlog en de genocide. Deze portretvorm maakte echter dat het de film aan een duidelijke verhaalstructuur ontbrak, waardoor die met vlagen saai werd. De boodschap van de film, namelijk inzicht krijgen in het leed wat de nabestaanden nog steeds iedere dag met zich meedragen, was eigenlijk vrij snel duidelijk. Desondanks was het een passende inleiding bij het onderwerp.

Politieke achtergronden

De politieke dimensie die bij deze introductie afwezig was, werd bij het tweede dagdeel ruimschoots gecompenseerd. De discussie ging over de problemen die het

in 1993 reeds opgerichte, enigszins omstreden Joegoslavië tribunaal (ICTY) ondervindt bij het berechten van oorlogsmisdadigers. Een van de meest prangende vragen is nog steeds: waarom duurt het zo lang? Op 5 november is het tien jaar geleden dat Milosevic door Servië uitgeleverd werd en het einde van zijn proces is nog steeds niet in zicht. Bovendien blijkt het een bijna onmogelijke opgave om de aanklacht wegens genocide met voldoende bewijs te ondersteunen en dit heeft een aantal oorzaken. Een groot probleem in de bewijsvoering is de zogenaamde *chain of command*; dat gruwelijke oorlogsmisdaden gepleegd zijn en meer dan 8000 moslimmannen vermoord zijn vanwege hun etnische afkomst is duidelijk, maar het is heel moeilijk, zonet onmogelijk vast te stellen wie daartoe het uiteindelijke bevel heeft gegeven. Veel orders gaan in oorlogstijd mondeling, en als ze ooit op schrift gestaan hebben, zijn ze nu zo goed als zeker vernietigd. Een bewijsstuk dat recentelijk aan de oppervlakte is gekomen, de 'Schorpioentape' kan wellicht een deel van dat probleem oplossen.

De 'Schorpioentape'

Met de niet in het programma aangekondigde vertoning van de zogenaamde 'Schorpioentape' waren de bezoekers van het symposium getuige van een onvervalste première; nog nooit was deze tape buiten de rechtszaal van het Joegoslavië Tribunaal te zien geweest. Fragmenten van deze tape waren in juli van dit jaar al wel via de media naar buiten gekomen, naar aanleiding van het

gebruik in de rechtszaal tijdens het verhoor van één van de getuigen van Milosevic, maar de volledige tape werd daar niet gebruikt en was dus ook niet voor de buitenwereld beschikbaar.

Op deze video, die ongeveer een half uur duurt, is te zien hoe de 'Schorpioenen', een elite commando-eenheid die onder het Ministerie van Buitenlandse zaken van Servië viel, een zestal Bosnische moslimmannen en – jongens naar een afgelegen plek in een bos vervoeren en hen daar uiteindelijk vermoorden. Voorafgaand aan het vervoer van de mannen worden de Schorpioenen gezegend door een priester van de Servisch-Orthodoxe kerk. In de preek die hij houdt, wenst hij de mannen kracht toe bij 'het verdrijven van hen die niet in onze God geloven'. Het ophitsende taalgebruik van de priester, het zogenaamde 'turbofolk' en de betrokkenheid bij de bijeenkomst van de mannen is overigens niet representatief voor de rol die de Servisch-Orthodoxe kerk speelde tijdens het conflict in Bosnië, maar meer een uitwas op individuele basis. Als de zes Bosnische moslims uiteindelijk uit de truck gehaald worden zijn ze op ongeveer 200 kilometer afstand van Srebrenica, nabij het plaatsje Trnovo. Ze worden gedwongen op hun buik te gaan liggen en zullen daar, met z'n zessen op een rij en met hun gezicht in de modder, zo'n 15 minuten blijven liggen. Intussen staan de Schorpioenen eromheen en bespotten ze de mannen: 'Waar is jullie God nu?' en 'Waar is dat leger van jullie?' roepen ze hen toe. De sfeer onder de mannen is ontspannen. Er worden onderling grappen gemaakt en een aantal rookt op zijn gemak een sigaretje. Uit de grappen, die op basis van gelijkheid met elkaar gemaakt worden, blijkt de afwezigheid van een duidelijke leider of hiërarchie. Als op een gegeven moment een aantal andere militairen arriveren, worden de zes mannen het bos ingeloodst. Vier van hen worden dan doodgeschoten en de overige twee worden gedwongen de lijken verder het bos in te slepen. Nadat ze deze taak volbracht hebben, worden ook zij door de Schorpioenen vermoord.

Het belang van deze tape is tweeledig. Ten eerste geeft het voor het eerst een tastbaar en vooral zichtbaar beeld van de gruwelijkheden die zich in Bosnië hebben afgespeeld en ten tweede is het een bewijsstuk dat door het Tribunaal gebruikt zal worden om de betrokkenheid van de Servische regering bij de gebeurtenissen in Srebrenica aan te tonen. Dit laatste zal onder andere in het proces tegen Milosevic aan de orde komen.

Slow justice

Een van de aanklagers van het tribunaal, Mark Harmon, was aanwezig en kreeg van een dame uit het publiek het gebod 'to catch them, as soon as you can!' op hem afgevuurd. Waarschijnlijk doelde zij op het feit dat de kopstukken van de Bosnische Serviërs, Ratko Mladic en Radovan Karadzic, nog steeds op vrije voeten zijn. Zij worden beschermd door de Servische overheid, en door sommigen nog steeds als helden vereerd. Harmon wees op de factoren die een snelle opsporing en berechting bemoeilijken. Ten eerste duurt het vooronderzoek bij een aanklacht van dergelijk formaat immens lang. Bovendien is een gerechtshof er niet op gebouwd om snel

te handelen; er moet eerlijk en gebalanceerd onderzoek gedaan worden en dat kost tijd. 'Justice is designed to be slow', aldus Harmon. Een belangrijker probleem in dit geval dat de Servische autoriteiten nog steeds weinig medewerking aan het tribunaal verlenen. Het tribunaal is afhankelijk van de Servische politieke wil omdat het zelf niet beschikt over een politiemacht of iets dergelijks om misdadigers op te sporen en te arresteren. Die politieke wil is er tot op de dag van vandaag nog steeds niet. In Servië bestaat namelijk nog steeds de opvatting, dat het tribunaal een partijdig instituut is. Veel Serviërs voelen zich sinds de oorlog uitbrak gedemoniseerd en benadeeld door de internationale gemeenschap. Ze zien het tribunaal dan ook niet als een neutrale rechtbank, maar als een politiek verlengstuk van de overwinnaars.

Kloof

De kritiek dat het tribunaal veel meer een politiek dan een juridisch orgaan is, is niet alleen in Servië te horen. Dat er kritiek is heeft te maken met het feit dat de oprichting van het tribunaal geschiedde door middel van de goedkeuring door de VN Veiligheidsraad. Een aantal van de leden van diezelfde veiligheidsraad leidden tegelijkertijd de aanval op Servië. De claim dat de gerechtigheid die het tribunaal brengt dus eigenlijk een soort van *victor's justice* is, lijkt dan ook enigszins gerechtvaardigd. Een ander argument voor de inzet van het tribunaal als politiek instrument is dat medewerking met het tribunaal een criterium voor toetreding tot de Europese Unie is geworden. Zo zijn de onderhandelingen met Kroatië kort geleden opgeschort, omdat het land weigert de gezochte oorlogsmisdadiger Ante Gotovina uit te leveren.

Er bestaat dus een kloof tussen het tribunaal en een groot deel van de bevolking in het voormalige Joegoslavië. De traagheid van de processen heeft deze kloof alleen maar vergroot. De beste oplossing voor deze problemen rondom de (vermeende) partijdigheid of politisering van het tribunaal zou de oprichting van nationale oorlogstribunalen zijn. Dit onderkende ook Michael Johnson, aanwezig uit hoofde van zijn functie als hoofdmedewerker van de War Crimes Chamber in Sarajevo. Dit tribunaal is weliswaar gefinancierd door de internationale gemeenschap, die nog steeds de dienst uitmaakt in Bosnië, maar wordt bemand door lokaal personeel en Bosnische rechters. Dit gegeven neemt voor een deel het wantrouwen weg bij de bevolking. Bovendien, aldus Johnson, is een nationaal tribunaal beter in staat om direct betrokken te zijn bij de heropbouw van een land dan een internationaal tribunaal. Helaas lijkt het er niet op dat ook in Kroatië en Servië nationale oorlogstribunalen zullen verschijnen; de regeringen in deze landen zijn voor een groot deel nog steeds in ontkenning als het aankomt op de schuldvraag. Dit maakt het bestaan van het ICTY nog steeds tot een noodzaak. ***

Srebrenica: genocide?

Het proces tegen Radislav Krstic en de discussie na zijn veroordeling

Door Jeroen van Damme - De arrestatie van generaal Radislav Krstic op 2 december 1998 vormde de aanzet voor één van de voorlopige hoogtepunten in het proces van opsporen en berechten van oorlogsmisdadigers uit het voormalige Joegoslavië. Voor het eerst stond een lid van het hogere kader van het Bosnisch-Servische leger terecht voor het in Den Haag gevestigde ICTY, het *International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*, onderdeel van het rechtsapparaat van de Verenigde Naties.

Als chef-staf en tweede man van het Drina corps, onderdeel van het Bosnisch-Servische leger (VRS), en opererend onder direct bevel van VRS-opperbevelhebber generaal Ratko Mladic was Radislav Krstic een belangrijk man in het deel van Bosnië-Herzegovina waarin onder andere Srebrenica lag. Het Drina corps was sinds het uitbreken van het gewapende conflict in Bosnië in deze regio gestationeerd en had het grootste deel van de Srebrenica omringende gebieden onder controle. Het corps zou een belangrijke rol spelen bij de inname van de, goeddeels door Bosnische moslims bewoonde, enclave door het VSR in juli 1995. De inname van Srebrenica, één van de zes enclaves in Bosnië die door de Verenigde Naties tot *safe area* verklaard was, zou de opmaat blijken tot het eerste als zodanig gekwalificeerde geval van genocide in Europa sinds de Tweede Wereldoorlog. In de periode van 14 tot 19 juli 1995 werden naar schatting tussen de 7000 en 8000 Bosnische moslimmannen omgebracht door de Bosnische-Serven.

Betrokken of verantwoordelijk

In de rechtszaak tegen Krstic, die begon in november 1999, kwam onder andere de kwestie van zijn betrokkenheid bij de massamoord in Srebrenica aan bod. Nadat hij in de loop van juli 1995 steeds meer de verantwoordelijkheid voor het Drina corps op zich nam,

kreeg hij op 13 juli, een dag voor aanvang van de eerste executies, het feitelijke commando in handen. Vanuit zijn positie binnen het corps moet hij op de hoogte geweest zijn van de situatie in Srebrenica na de inname, van het terroriseren en intimideren van de inwoners. In de dagen hiervoor was hij aanwezig geweest bij enkele bijeenkomsten waar, onder leiding van Ratko Mladic, over het lot van de inwoners van Srebrenica, waaronder ook het fatale lot van de mannen, beslist werd. Hij wist dus van het plan van Mladic om de mannen te scheiden van hun families, af te voeren en om te brengen. Daarnaast heeft hij, op bevel van Mladic, een deel van zijn manschappen en materieel beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het plan. Er is nooit vast komen te staan dat hij lijfelijk aanwezig was bij de executies, in tegenstelling tot Mladic, maar hij was er wel degelijk van op de hoogte dat zijn manschappen er aan deelnamen.

Voor zijn betrokkenheid bij de hierboven geschetste gebeurtenissen werd Radislav Krstic schuldig bevonden aan vervolging, moord en genocide en op 2 augustus 2001 veroordeeld tot 46 jaar gevangenisstraf. Zowel de aanklagers als de verdediging tekenden hoger beroep aan tegen deze uitspraak. De behandeling van dit hoger beroep zou nog een drietal jaren in beslag nemen, maar had een gewijzigde uitspraak tot gevolg: door het Tribunaal werd vastgesteld dat de massamoord in Srebrenica voldeed aan de juridische

voorwaarden voor genocide en dat Krstic ook op de hoogte was van de plannen en zijn medewerking verleend had. Omdat echter niet bewezen geacht werd dat hij verantwoordelijk was voor de planning ervan, werd zijn veroordeling voor 'genocide' verworpen en vervangen door 'het helpen bij- en mogelijk maken van genocide'. Als gevolg van deze gewijzigde uitspraak werd zijn eerder opgelegde straf verlaagd tot 35 jaar gevangenisstraf.

Srebrenica: genocide?

Ondanks het feit dat Krstic niet veroordeeld is voor het plegen van genocide heeft de vaststelling door het Tribunaal dat er in Srebrenica wel genocide heeft plaatsgevonden nogal wat stof doen opwaaien, met name onder mensenrechtenactivisten en juristen die zich bezig houden met internationaal strafrecht. De discussie spitst zich daarbij voornamelijk toe op de vraag wat genocide nu eigenlijk precies is, hoe het Tribunaal de juridische voorwaarden voor genocide heeft gebruikt en of de gebeurtenissen in Srebrenica ook daadwerkelijk als genocide gekwalificeerd kunnen worden. Het voert te ver om de gehele discussie in detail uit de doeken te doen en daarom zal ik mij hier beperken tot enkele kernpunten en overwegingen.

Als het gaat om de vaststelling dat er genocide gepleegd is in Srebrenica wordt door het Tribunaal als belangrijk argument aangevoerd dat de 7000 tot 8000 mannen die zijn omgebracht een substantieel onderdeel vormden van de Bosnische moslimgemeenschap in de stad. Dit is een belangrijk punt omdat dit ten grondslag ligt aan de in Artikel 4 van het Tribunaal en in de Genocide Conventie van 1948 vastgestelde voorwaarden voor kwalificatie van genocide; 'de intentie tot het geheel of deels vernietigen van een nationale, raciale, etnische of religieuze groep'. De vraag die gesteld kan worden is of het aantal van 7000 tot 8000 mannen (op een totaal aantal van circa 40.000 inwoners van Srebrenica) of 8000 mannen (op een totaal van circa 40.000 inwoners van Srebrenica) substantieel genoeg is om daadwerkelijk van een 'deel van de groep' te spreken. Is dit, met andere woorden, niet slechts een cijfermatige interpretatie? Een andere kwestie is de vraag in hoeverre er sprake was van de intentie tot vernietigen van deze groep omdat zij deel uitmaakten van de Bosnische moslimgemeenschap. Als dit zo was, waarom is dan 'slechts' een deel van de mannen vermoord en bleven de vrouwen, kinderen en ouderen relatief ongemoeid. Is de term genocide niet te breed toegepast door het Tribunaal, met als gevolg dat de betekenis van het begrip genocide als een van de ergste misdaden mogelijk ietwat aan kracht verliest en het de scheiding tussen 'genocide' en 'misdaden tegen de menselijkheid' doet verwateren? Je zou dan kunnen aanvoeren dat de intentie gericht was op het uitschakelen van het militaire potentieel van de groep, de mannen in de 'weerbare leeftijd' van 18 tot 45 jaar, en niet zozeer de hele groep of omdat zij niet tot dezelfde groep als de daders behoorden. Bovengestelde vragen en interpretaties beheersen de discussie over wat nu precies genocide is, in voornamelijk juridische -, maar daar toch

ook niet helemaal los van te beschouwen sociologische en historische zin. Dit laatste omdat het Tribunaal in haar uitspraak en vaststelling dat er sprake was van genocide in Srebrenica ook deze factoren heeft meegewogen.

Mladic en Karadžic

Ten slotte een vraag betreffende de eventuele verdere gevolgen van de uitkomst van het proces tegen Radislav Krstic. Als argument voor de verwerping van de veroordeling van Krstic voor genocide is door het Tribunaal aangevoerd dat tijdens het proces vast was komen te staan dat hij niet degene was die de moord op de Bosnische moslimmannen had uitgedacht. De verantwoordelijkheid hiervoor werd in eerste instantie verschoven naar zijn superieur generaal Mladic en vervolgens, als gevolg, verder gelegd bij de president van de Republika Srpska, Radovan Karadžic, de directe chef van Mladic. Mocht het ooit zover komen dat deze mannen, of één van beide, terechtstaan voor het Tribunaal, in hoeverre zal het de aanklagers dan lukken om de, al dan niet gerechtvaardigde, kwalificatie van genocide daadwerkelijk om te zetten in een veroordeling van de hoofdschuldigen? ***

Case Transcripts en *Case Information Sheet* van het proces tegen Krstic, te vinden op <http://www.un.org/icty/cases-e/index-e.htm>

Richard Wilson, 'Judging History: The Historical Record of The International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia', *Human Rights Quarterly* 2005 (Volume 27 Issue 3) 908-942.

Katherine G. Southwick, 'Srebrenica as Genocide? The Krstic case and the Language of the Unspeakable' *Yale Human Rights* 2005 (Volume 8) 188-227.

James Meernik, 'Judicial Decision Making and International Tribunals: Assessing the Impact of Individual, National, and International Factors.' *Social Science Quarterly* 2005 (Volume 86 Issue 3) 683-703.

John Hagen, 'Crimes of War and the Force of Law', *Social Forces* 2005 (Volume 83 Issue 4) 1499-1534.

Gezocht:
m/v
Redacteuren
eindelooos@kleioamsterdam.nl

Leidens Ontzet

Een lekker potje hutspot op zijn plaats?

Door Inger Schaap - Ieder jaar rond 3 oktober gaat het hart van menig Leidenaar sneller kloppen. Vol van vaderlandse liefde wordt ieder jaar het ontzet van Leiden met liters bier, kermis, haring en wittebrood, feestjes en muziek herdacht. Nadat de stad in de zestiende eeuw tijdenlang belegerd was door boosaardige Spanjaarden werd zij eindelijk bevrijd. De legende verhaalt van een kleine dappere jongen, hij heette waarschijnlijk Jan, was zo vermetel om in het kamp van de vijand rond te neuzen. Hij vond een gietijzeren pot met daarin een zalig mengsel van aardappelen, wortelen en de nodige uien. Hoera! Hij rende terug de stadspoorten in en deelde de lekkerrij uit aan zijn uitgehongerde stadsgenoten. Men noemde de ongekende delicatessie liefkozend

Wat gebeurde er echt op die mooie dag in 1574? De Opstand van de Nederlanden, als verzet tegen de Spaanse, Katholieke overheersing, had zich vanaf 1572 vooral in gewest Holland snel uitgebreid. Onder leiding van de Vader des Vaderlands verzetten de Hollanders zich tegen de bezetters. Nadat Alva vertrokken was uit de Nederlanden en Don Luis de Requesens als opvolger was aangesteld, werd, ondanks zijn pogingen tot onderhandelen met de opstandelingen, de strijd met militaire middelen voortgezet. De Spanjaarden hadden veel verliezen geleden bij de belegering van Haarlem en wilden dit nu voorkomen bij het beleg van Leiden. Zij sloten daarom de stad in haar geheel af van de buitenwereld.

Het doel van de belegering was de inwoners tot op de laatste man uit te hongeren. Ondanks twee successen voor de opstandelingen rond die tijd in Zeeland duurde het beleg van Leiden voort. De enige mogelijkheid om

deze situatie door bijvoorbeeld extra proviand in te slaan. Na de overwinning op de Mokerhei namen de Spanjaarden hun oude positie weer in. In Leiden escaleerde de situatie door hongersnood in combinatie met de pest, 6000 van de 18000 inwoners kwamen om het leven.

De belegering gaf de kans aan vele heroïsche daden. Zo antwoordde de schrijver Jan van der Does, met Dousa als artiestennaam, op het aanbod van de Spanjaarden tot onderhandelingen met een citaat van Cato de Oude: "Fistula dulce canit, volucrum dum decipit auceps" (Bor I, 506). , oftewel: *De vogelaar is zoet in 't pijpen, om 't vogeltje te grijpen*. Burgemeester Pieter van de Werff beweerde liever zijn arm af te hakken om te kunnen eten dan zich over te geven aan de vijand. Binnen de stadsmuren werd gebakkeleid over de ware toedracht van de belegering.

Was het een religieuze strijd tussen het calvinisme en het katholicisme of was het van politieke aard? Toen een predikant vanaf de kansel de gemeente het eerste voorhield, dreigde stadssecretaris Jan van Hout hem eraf te knallen. Gelukkig wist de burgemeester het drama te voorkomen.

A.H. Bakker-Korff (1824-1882) Hutspot

tot een doorbraak te komen was door een afleidingsmanoeuvre. Lodewijk van Nassau vormde in Duitsland een leger en ontmoette de vijand op de Mokerhei op 14 april 1574. Het werd een waar bloedbad en kostte ook het leven aan Lodewijk van Nassau en zijn broer Hendrik. De strijd had wel het beoogde resultaat behaald, de Spanjaarden hadden heel even hun posities rondom Leiden verlaten. De Leidenaren maakten geen gebruik van

de kleine Jan de mogelijkheid zijn historische daad te verrichtten. Overigens was de aardappel nog niet de oceaan overgestoken in 1574, maar dat weerhoudt ook dit jaar de Leidenaar er niet van een lekker potje hutspot te eten op 3 oktober. ***

Kleio

Amsterdamsche Studievereniging voor Geschiedenis en Kunstgeschiedenis

Nieuw Bestuur

Voorzitter: Sophie van Gulik

Er zijn van die momenten in je leven dat je jezelf heel erg vereerd voelt als je ergens voor gevraagd wordt. Precies zo'n moment had ik toen ik hoorde dat ik als de nieuwe voorzitter van Kleio zou worden aangedragen. De afgelopen twee jaar heb ik niet zoveel met Kleio te maken gehad; ik ging naar college en weer naar huis. Sinds de excursie naar Rotterdam en de reis naar Bulgarije ben ik erachter gekomen dat ik die paar jaar erg veel gemist heb en heb mij toen voorgenomen geen enkele Kleio-activiteit meer uit de weg te gaan.

Ik ben nu vierdejaars student aan de UvA en ben dit jaar begonnen met de minor Restauratie & Conservering. Ik studeer Geschiedenis en heb veel vakken bij Kunstgeschiedenis gevolgd. Zowel Geschiedenis als Kunstgeschiedenis hebben mij altijd heel erg geboeid en ik heb beide altijd met veel plezier gestudeerd hoewel ik er nu door mijn toegespitste minor geen tijd meer aan kan besteden. Juist om deze reden vind ik het zo leuk dat ik er via Kleio toch nog heel erg veel mee te maken heb, al is het wel vanuit een ander perspectief. Als voorzitter wil ik Kleio dit jaar nóg meer onder de studenten brengen. Ook wil ik bijdragen aan de goede en veelvuldige organisatie van excursies, borrels en feesten. We willen dit jaar nóg meer excursies en reizen naar het buitenland aan kunnen bieden omdat Kleio steeds groter wordt en dus ook meer mogelijkheden heeft tot dergelijke grootschalige ondernemingen. We zijn nu bijvoorbeeld al druk bezig met het organiseren van de 1e excursie, de carrièredag en zelfs een grootscheeps opgezette Lustrumdag voor onze vele alumni.

Dit Kleio-jaar kan voor mij nu al niet meer stuk en wordt ongetwijfeld nóg beter dan vorig jaar. Ik weet zeker dat we met deze uitgekende bestuursformatie alles aan kunnen! ***

Algemeen Bestuurslid: Anne Janssens

Het komende jaar ben ik het algemeen bestuurslid van de studievereniging. Voordat ik zal uitleggen wat deze functie behelst zal ik mij eerst voorstellen. Mijn naam is Anne (jongensnaam in het noorden des lands) Janssens. Geboren, 19 februari 1983, en getogen te Amsterdam. Ik voetbal, bezoek graag café's, luister hiphop, werk in Hilversum bij de Humanistische Omroep en heb op een blauwe maandag panfluitles gehad.

Na mijn eindexamen in 2001 te hebben gehaald, leefde er in mij een grote weerzin om aan een studie te beginnen. Nepotisme bracht mij een prachtige baan bij een film- en tv-producent. Hoewel ik

het er zeer naar mijn zin had, ging het dagelijks van negen tot vijf arbeiten mij niet in de koude kleren zitten. Een half jaar later en op het randje van een depressie, reisde ik af naar Spanje. Daar heb ik drie maanden een fantastische tijd gehad in Barcelona, Malaga en Sevilla.

Bij terugkomst in Nederland bekwam mij het akelige gevoel dat ik zin had om geschiedenis te studeren. De vraag "maar wat wil je dan worden later" kon mij nooit van mijn besluit brengen. Vandaag de dag ben ik vierdejaars student geschiedenis met een beetje studievertraging. De studie bevalt mij nog altijd zeer goed en via de gezellige uitjes en borrels van Kleio heb ik een hoop nieuwe vriendjes gemaakt. Tijd om wat terug te doen voor de vereniging!

De afgelopen jaren heeft de functie van algemeen bestuurslid niet bestaan binnen Kleio. Een duidelijke taakomschrijving was er zodoende niet voor mij. In overleg is er afgesproken dat ik mij bezig zal houden met de feestcommissie, acquisitie, organiseren van excursies, de PHV-dag en tevens ben ik multi-inzetbaar voor andere klussen. Mijn doel is om aan mijn opvolger een duidelijke en aantrekkelijke functie over te dragen.

Ik ben erg blij met mijn bestuursgenoten en heb er veel zin in. Het wordt weer een mooi Kleio-jaar! ***

Secretaris: Zippora Elders

Mijn naam is Zippora Elders, ik ben 19 jaar en ik begon in september 2005 mijn 2e studiejaar aan de Universiteit van Amsterdam. In juli werd ik gevraagd voor het bestuur van Kleio en sinds 20 september ben ik Secretaris. Ik studeer zowel Kunstgeschiedenis als Wijsbegeerte en ben vooral geïnteresseerd in cultuurfilosofie (met het accent op esthetica), moderne architectuur en hedendaagse kunst. Ik woon sinds een half jaar aan de Prinsengracht maar ben geboren en getogen in Nijmegen. Naast filosofie en kunst hou ik me ook bezig met journalistiek en literatuur. Op dit moment ben ik als freelancer werkzaam in de kunstredactie van Folia, schrijf ik zo nu en dan in Eindeloo en ben ik eindredacteur van het faculteitsblad van Wijsbegeerte: Cimedart. Verder word ik blij van lekker eten, mooie films en het bakken van koekjes. Het liefst echter loop ik in mijn eentje door een grote stad of een bijzondere galerie terwijl ik naar Blondie luister... Maar goed, voordat dit te veel op een contactadvertentie begint te lijken, zal ik ingaan op mijn leven binnen Kleio. Als secretaris is het mijn voornaamste taak ledenbestanden en notulen bij te houden dus daarnaast is er genoeg ruimte voor eigen ideeën. Ik hou me dit jaar met name bezig met de filmcommissie en de kunsthistorische excursies. Als je als (kunst)historicus in een stad rondloopt word je overweldigd door alles wat zo'n stad op je afvuurt. Fragmenten geschiedenis manifesteren zich aan je in de vorm van gevels, beelden, kerken, inscripties, musea et cetera. Ik vind het erg interessant om door middel van een excursie die geïncorporeerde stukjes geschiedenis nader te bekijken. In feite zijn steden en gebieden een soort oude opaatjes of omaatjes die ons van alles kunnen vertellen; dat is gewoon geweldig. Geschiedenis en Kunstgeschiedenis zijn geweldige studies en ik ben vereerd dat ik tot secretaris van de bijbehorende studievereniging ben verkozen. Ik zal er echt iets moois van maken. ***

Penningmeester: Jeroen van Damme

Dat ik mij tegen het einde van het vorige collegejaar kandidaat stelde voor een plek in het bestuur was voor mij eigenlijk niet meer dan een logisch vervolg op mijn betrokkenheid bij Kleio in de twee jaren ervoor. Al vrij snel nadat ik begon met mijn studie Geschiedenis kwam ik in contact met Kleio: na een uitermate gezellig en geslaagd introductieweekend werd ik gevraagd voor de feestcommissie. Een jaar lang feesten organiseren met medestudenten beviel mij erg goed. Het prettige aan de feestcommissie is dat je bezig bent met iets leuks, het organiseren van feesten, en dat je tegelijkertijd ook veel te weten komt over het reilen en zeilen van een vereniging. Mede hierdoor is de feestcommissie al jaren de kweekvijver voor actieve leden en

toekomstige bestuurders van Kleio. Het afgelopen jaar heb ik me voor Kleio voornamelijk bezig gehouden met het opzetten en onderhouden van de website. Uit het grote aantal bezoekers en positieve reacties bleek al snel dat dit een gewenste en nuttige aanvulling voor de vereniging was. Inmiddels verlopen alle aanmeldingen voor excursies, reizen en de boekverkoop via de website en is het voor nieuwe studenten en geïnteresseerden de plek om meer te weten te komen over Kleio. Ook dit jaar zal ik het beheer van de website voor mijn rekening nemen. De eerste uitbreiding van dit jaar is meteen zeer succesvol gebleken; de pagina met samenvattingen en tentamens is een van de best bezochte onderdelen van de website. En dit jaar ben ik dan de nieuwe penningmeester. In principe is het beheer van de geldstromen een vrij duidelijke en overzichtelijke taak. Affiniteit met cijfers en het bezit van enig organisatorisch talent zijn uiteraard een pré, maar zeker dit laatste is bij iedere bestuursfunctie van toepassing. De uitdaging zit hem er juist in om het geld zo nuttig mogelijk te besteden. Iedereen kent het gezegde 'Geld moet rollen', maar dit werkt uiteraard alleen als dat geld zowel naar je toe als van je weg rolt. Met deze gedachte in het achterhoofd zijn we dit jaar begonnen met het werven van sponsors en introduceren we de mogelijkheid om donateur te worden. Het geld dat op deze manier binnenkomt, kunnen we dan gebruiken om bijvoorbeeld extra activiteiten voor de leden te organiseren die niet gedekt kunnen worden door subsidies. Het komende jaar ligt er voor mij de schone taak om te zorgen voor een degelijke financiële administratie en, in samenspraak met mijn medebestuurders, voor een juiste besteding van de beschikbare gelden. ***

Introductieweekend 2005: Rock 'n Rollen in Rijssen

Door Inger Schaap - Kleio reisde dit jaar wederom af naar het pittoreske Rijssen in het oosten des lands voor een weekend vol gezelligheid, educatie en versnaperingen. Het Introductieweekend is ieder jaar een kweekvijver voor actieve leden voor de studievereniging. Het thema dit jaar was Rock 'n Roll met als gevolg veel stippeltjes, vetkuiven en haarbandjes. De kennis werd getest in een quiz evenals de danskwaliteiten van menigeen.

Op 16 september vertrok een groep uitgelaten studenten vanuit Amsterdam naar Rijssen. In de trein werden meesterlijke liederen voorbereid, die op de Bonte Avond ten gehore gebracht zouden worden. Aangekomen in het midden van nergens mochten zij hun tassen in een enorme bus gooien en begonnen aan de fikse wandeling richting kampeerboerderij. Na een klein uurtje daar aangekomen koos iedereen een doorgezakt bed uit en stonden er dampende bitterballen klaar. De eerste biertjes werden getapt en de eerste contacten gelegd. Iedereen stortte zich vol overgave in de spellen; het valt ten slotte niet mee om de beste Pruwie te zijn...

Na een stevige maaltijd werd de groep opgedeeld in criminelen en goeierikken en kon het drugs-smokkelspel beginnen. Het liep niet helemaal soepel en kostte een paar snij- en schaaftwonden maar desondanks was het een goed spel. Naderhand werd een kampvuur opgestookt en werden marshmallows geroosterd. De disco ging door tot in de kleine uurtjes waarna iedereen moe maar voldaan zijn bed zocht, of dat van een ander.

Zaterdagochtend vertrok de groep naar het bruisende centrum van Rijssen. We hadden geluk, want het was op dat moment Folklore weekend. Uit alle windrichtingen kwamen de klederdrachten, kosten nog moeite werden gespaard. Ondertussen voltrok zich op de terrassen een waarlijk schouwspel. Bij post 1 moest men hints spelen ("intheel, jaaaa!") en bij post 2 pictionary (nee rollade is niet makkelijk). De Rijssenaren op de terrassen raadden vlijtig mee. De groepjes zochten in het centrum naar plekken waar eerder foto's van zijn ge-

maakt. Fietsen en een konijn waren de beste opbrengst, evenals een antieke typemachine, prachtige Kasjmir en unieke reclame borden. Na een lange middag keerde de groep met roodverbrande wangetjes terug en kon de Bonte Avond beginnen. Godzijdank waren er dit jaar geen Hoempapa bands maar wel heel goede stukjes; "t gef allemoal niks, want wiej hoalb van mekaar!" Een bierlied, een parodie op een waar gebeurt incest incident en een diepgaand kunstzinnig stuk kleurden de avond. De kampeleiding sprong uit de band met een wel overwogen lied op de muziek van Rock around the Clock ("we gaan feesten in Rijssen met Kleiooooo"). Na een avond vullend programma waarin Laura de beste Elvis bleek te zijn, kon het dansfestijn weer losbarsten. Slechts één boze buurman deed een poging de Kleioten tot orde te roepen; wisten zij veel dat ze niet op de slaapzalen van die lieve kleine kindertjes mochten komen...

Op zondagmorgen zag kampeerboerderij De Langenberg een ongekend fenomeen; een luchtkussen van 14 bij 7 meter, waar op de studenten een afvalrace hielden. Het kostte een teennagel en zorgde voor menig brandblaar, maar deze Adventurebaan was een waarlijk succes!

Na het een en ander opruimen werden de feuten losgelaten en kon de leiding aan het eindeloze poetsen beginnen... Iedereen heel erg bedankt voor een daverend weekend! ***

Stewed, screwed and tattooed

Door Janneke van Dalen - Elke beschaving heeft zijn eigen geschiedenis met 'de tatoeage'. Al eeuwenlang wordt er overal ter wereld getatoeëerd om uiteenlopende redenen. In Nederland waren het vooral de jonge zeemannen waarbij de tatoeage in trek was. In het Amsterdams Historisch Museum is het *shopje* van Tattoo Peter, een van de eerste tatoeërders in Amsterdam, nagebouwd en wordt de geschiedenis achter het anker of de pin-up op de arm van een zeeman verteld in de tentoonstelling *Zeemanstatoeages*.

Mensen hebben zeer uiteenlopende motivaties voor het laten zetten van een tatoeage. De aboriginals laten met hun tatoeage zien bij welke stam ze horen, bij een oud indianenvolk was het een teken van volwassenheid, de gevangenen in concentratiekampen kregen er één voor de administratie en mijn buurmeisje heeft een tatoeage omdat ze het mooi vindt. Zeemannen van over de hele wereld, maar ook uit Urk of IJmuiden, namen echter een tatoeage omdat dat *hoorde*. "Een zeeman zonder tatoeage was als een schip zonder drank: niet zeewaardig," zei Samuel O'Reilly. Alle zeemannen hadden wel iets op hun arm staan. Van zinkende schepen tot Chinese geisha's, van een mooie zeilboot met een dramatisch "the last trip" tot een hartje met een doorstreepte naam. Een anker met een lint er doorheen waar 'mama' op stond was dé oplossing je moeder niet boos te maken als ze de tatoeage zou zien.

De schippers die van ver kwamen moesten een souvenir mee naar huis nemen, iets dat niet weggegooid kon worden: een tatoeage. Elkaar een beetje tatoeëren was ook een tijdverdrijf tijdens lange tochten. Zo begon het dus ook; met een scherp stuk schelp op een schommelend schip.

Tattoo Peter begon zijn carrière in de kroeg. Met een kurk en een naald tatoeëerde hij de jongens die na een dag werken in de kroeg waren beland een anker op hun arm, en verdiende zo een borrel. Hij opende uiteindelijk zijn tattoooshop op de wallen. Deze was van begin af aan ontzettend populair. Eén emmer water per dag om de inkt en het bloed mee weg te wassen was genoeg. Vaak dronk hij wat borreltjes tussendoor om zijn werk wat aangener te maken. Vreemd genoeg had Peter om 'onduidelijke redenen' een been verloren en een stompje overgehouden. Als de jonge zeemannen zenuwachtig waren tijdens het tatoeëren, zei hij geruststellend dat ze maar een hand op zijn *stompje* moesten

leggen; hij hielp ze zo niet van hun zenuwachtigheid af... Het vak van het tatoeëren was nog jong, alles kon nog en niets was zo hygiënisch als nu. Deze zeemannen zijn de trendsetters geweest. Zij hebben de tatoeage als eerste populair gemaakt.

De kleine maar fijne tentoonstelling geeft een mooi beeld van de zeemannen-mentaliteit van de jaren '50 in Amsterdam. Eigenlijk is deze mentaliteit er nog steeds: oude zeemannen laten in kroegen in de Jordaan

nog steeds met trots hun tatoeage zien.

De tentoonstelling laat voorbeelden van tatoeages zien uit de collectie van Peter, heuse huidjes met tatoeages op sterk water en mooi beeldmateriaal. Het merendeel van het tentoongestelde materiaal komt uit de collectie van Henk Schiffmacher, de bekende hedendaagse tatoeëerder. Ook wordt een kort filmpje vertoond waarin onder andere

Tattoo Peter aan het werk. Collectie: Henk Schiffmacher

Henk Schiffmacher en de stiefzoon van Peter vertellen over de tattoooshop van Peter.

De tentoonstelling is kortom leuk en grappig. Zeker de moeite waard om heen te gaan, al is het alleen om je even een zeeman te wanen die zenuwachtig zijn eerste tatoeage op zijn arm laat zetten met een smerige naald. De tentoonstelling maakt vooral duidelijk waar je ook vandaan kwam; eenmaal in Amsterdam moest je naar de kroeg om te zuipen, naar de hoeren om te neuken en naar Tattoo Peter om een tatoeage te laten zetten. Kortom en mooi gezegd: *Stewed, screwed and tattooed*. ***

De tentoonstelling *Zeemanstatoeages* is tot en met 6 november te zien in het *Amsterdams Historisch Museum*

Strijd in Surinaams perspectief

Door Saskia Meiland - Strijd zou je niet gauw verbinden met Suriname. Surinamers staan over het algemeen bekend als vredelievend. En toch is er in de Surinaamse geschiedenis wel degelijk sprake geweest van strijd. In de koloniale tijd was er de strijd van de weggevluchte slaven (marrons) tegen de planters. In recentere tijden had je de strijd van het Jungle Commando onder leiding van Ronnie Brunswijk tegen het toenmalige gezag in Suriname, gepersonifieerd door Desi Bouterse. Bij beide gebeurtenissen was er sprake van strijd, maar er is wel degelijk een verschil aan te duiden.

Marrons

De strijd van de marrons was gericht tegen de blanke overheerser. De blanke overheerser was in dit geval de plantage-eigenaar of de blanke officier in dienst van de koloniale regering. De marrons ontvluchtten het vaak wrede regime op de plantages en kozen voor een leven in de ondoordringbare bossen van Suriname. Het leven in de bossen werd er niet gemakkelijker op. Wel konden de marrons nu voor een eigen leven kiezen. Voedsel was voorradig in de vorm van wild waar op gejaagd werd. Toch hadden de marrons een chronisch gebrek aan eten. Andere spullen zoals kapmessen, zaden, kleding en ook voedsel werden noodgedwongen tijdens aanvallen op de plantages gehaald. Deze aanvallen werden in groepsverband uitgevoerd en hierbij werden andere slaven ook aangemoedigd mee te komen. De koloniale regering liet het er natuurlijk niet bij zitten en stuurde structureel expeditie naar het gebied om de marrons terug te halen, levend dan wel dood. Werden de marrons levend teruggehaald, dan werden hen de wreedste straffen opgelegd, vooral om het schrik-effect. Veel expeditie echter waren geen groot succes, vanwege de niet grote kennis van de blanken met het ondoordringbare bos, overlopen van de gidsen, ziekten zoals malaria en ook aanvallen van de marrons op de expeditie. Ondanks het harde leven in de bossen en het continuerende proces van opjagen van het koloniale gezag wisten de marrons zeker drie eeuwen te overleven in het bos. Na het sluiten van vredesverdragen met het koloniale gezag werd afgesproken dat er op gezette tijden enkele basisbehoeften door de overheid aan de marrons geleverd zouden worden. De marrons op hun beurt zouden geen overvallen meer plegen op de plantages en nieuwe weggelopen slaven uitleveren aan het koloniaal gezag. Tot op de dag van vandaag leven nog vele marrons in het binnenland.

Jungle commando

Door een andere meer recente gebeurtenis vluchtten vele marrons naar het buurland Frans-Guyana, maar ook naar de hoofdstad Paramaribo. Zij ontvluchtten hun leefgebied vanwege de binnenlandse strijd tussen het Jungle Commando en het Nationaal Leger. Hun leefgebied werd het strijdtoneel van gewapend verzet tegen de nu eigen lokale overheerser.

In 1986 werd Suriname opgeschrikt door verschillende overvallen die op banken gepleegd werden in het oosten van het land. Het opblazen van de brug te Stolkertsijver was het officiële startsein voor het Nationaal Leger op te treden. Deze binnenlandse strijd werd gekenmerkt door

wandaden begaan door beide groepen. Het Jungle Commando eiste het vertrek van de toenmalige regering en blies bruggen en stroomkabels op. Grote delen van Suriname kwamen uren zonder stroom te liggen. Vaak werd de kurk waar de Surinaamse economie op dreef, het bauxietbedrijf, schade berokkend. Werknemers werden voor korte tijd gegijzeld, de stuwdam, cruciaal voor het leveren van de stroomtoevoer aan het bedrijf en de stad, werd bezet. Op hun beurt verdacht het Nationaal Leger de binnenlandbewoners ervan het Jungle Commando te voorzien van voedsel en hulp. Verdachte dorpen werden platgebrand en soms werden zelfs de bewoners gemarteld en in het geval van Moiwana werden zelfs vrouwen en kinderen vermoord. De strijd van het Jungle Commando kreeg een enigszins internationaal karakter toen bleek dat tegenstanders van de Surinaamse regering die in het buitenland verbleven, hulp zouden hebben gekregen van de Nederlandse en Franse regering. Na tientallen doden aan beide zijde, een vernietigde infrastructuur in het binnenland en een geruïneerde economie besloten beide partijen in 1990 een vredesverdrag te sluiten. Ook werd een amnestiewet aangenomen voor de wandaden begaan door beide partijen. De gevolgen van de binnenlandse strijd zijn echter tot op de dag van vandaag nog voelbaar. Vele binnenlandbewoners die naar de stad en Frans Guyana waren gevlucht zijn nog getraumatiseerd. Velen hebben huis en haard verloren. Een grote groep jonge mensen is enkele jaren verstoken geweest van onderwijs. Vooral deze groep beschikt niet over genoeg vaardigheden om mee te kunnen in de stad en is vaak actief in het criminele circuit.

Als we kijken naar beide gebeurtenissen dan zien we een substantieel verschil, maar ook enkele overeenkomsten. De strijd van de marrons tegen de koloniale overheerser speelde zich gedurende de achttiende en negentiende eeuw af. De strijd tussen het Jungle Commando en het Nationaal Leger speelde zich af van 1986 tot 1990.

De marrons wisten van het koloniale gezag gedaan te krijgen dat zij erkend werden en dat zij zelfs op gezette tijden werden voorzien van basisbehoeften om te kunnen leven in het bos. Het Jungle Commando wist de Surinaamse regering aan de onderhandelingstafel te krijgen en leverde waarschijnlijk ook een bijdrage aan het versneld terugkeren van de democratie in Suriname, door het uitschrijven van verkiezingen in 1987. Dit is een belangrijke overeenkomst tussen beide gebeurtenissen. Het leverde beide partijen op wat zij gedeeltelijk beoogden. De belangrijkste overeenkomst echter is dat

in beide gevallen gewapend verzet vanuit de binnenlanden van Suriname gepleegd werd. Op zich is dat niet zo verwonderlijk en is het zelfs strategisch gezien een heel slimme zet. Het bos van Suriname beslaat bijkans negentig procent van het land en is dus moeilijk te controleren.

Tegenwoordig is het binnenland weer in opspraak, maar nu maken Braziliaanse rovers het gebied onveilig. Wat zal er volgen? ***

The boy who couldn't go up

Door Sabrina de Miranda - **Wie denkt dat Peter Pan alleen een onschuldig verhaal is over een jongetje dat kan vliegen en avonturen beleeft met zijn vrienden, heeft het goed mis. Het is eerder een verhaal over personages die strijden tegen de ontwikkeling van een seksuele identiteit. Peter Pan wil geen man worden, Tiger Lily geen vrouw, Tinker Bell heeft feministische trekjes en Kapitein Hook is het typische voorbeeld van een travestiet. Je zou je kunnen afvragen of het verhaal van Peter Pan eigenlijk wel geschikt is voor de allerkleinsten.**

Peter Pan is oorspronkelijk een toneelstuk geschreven door James Barry. Het wordt voor het eerst opgevoerd in 1904 en blijkt een groot succes te zijn. Het wordt voor het eerst verfilmd in 1924 en in 1953 besluit Walt Disney zijn versie uit te brengen. Peter Pan is sindsdien niet meer weg te denken uit de slaapkamers van de kinderen. Er is geen kind meer te vinden die niet weet wie Wendy, Kapitein Hook, het elfje Tinker Bell, Smee en de Lost Boys is. Toch heeft de schrijver Barry de theatergeschiedenis niet gehaald. Ook zijn drama in de literatuur is niet goed ontvangen. Zijn naam zal wel altijd verbonden blijven aan Peter Pan, het jongetje dat niet wil opgroeien.

Peter Pan werd in het toneelstuk altijd traditioneel gespeeld door een volwassen vrouw. Dat geeft al aan dat Peter een jongetje is die in strijd is met zijn seksuele ontwikkeling. Iemand die uitvoerig over de seksuele ontwikkeling heeft geschreven is Sigmund Freud. Volgens hem begint dit proces als een kind het lichamelijke verschil kan zien tussen een meisje en een jongetje. In deze ontwikkeling kunnen twee complexen voorkomen. Ten eerste kan het een jongetje opvallen dat zijn moeder, of in het geval van een meisje haar vader, een vrouw is. Wanneer het kind echt erotische gevoelens begint te krijgen voor zijn moeder of haar vader, dan is er sprake van een oedipuscomplex. Ten tweede bestaat er het castratiecomplex. Dit houdt in dat jongens angst hebben om hun mannelijkheid te verliezen (niet letterlijk). Peter Pan wil niet opgroeien en wil dus geen man worden. Hierdoor ontkomt hij aan het oedipus- en castratiecomplex. Hij ontwikkelt geen seksuele identiteit en daarom zal hij Wendy of Tinker Bell nooit zien als een meisje waar hij verliefd op kan worden. Hij weet niet wat dat inhoudt. Hij ziet in Wendy alleen een moederfiguur. Het is daarom logisch dat Peter Pan door een volwassen vrouw gespeeld wordt. Een vrouw zal immers nooit een man worden.

Wie duidelijk niet ontsnapt is aan het castratiecomplex is Kapitein Hook. Kapitein Hook heeft ten eerste verwijfde trekjes. Hij is de eerste die wegreut als gevaar op de loer ligt en begint in zichzelf te huilen. Van zijn mannelijkheid is dus weinig overgebleven. Zijn verloren arm kan je duiden als een soort castratie. Die heeft Peter Pan gevoerd aan de vrouwelijke krokodil. Sindsdien wil de krokodil hem helemaal en is de krokodil de

angst geworden van Kapitein Hook. Hook wordt ook voortdurend herinnerd aan zijn castratie, omdat Hook zijn naam is. Ten tweede is Kapitein Hook verkleed als piraat. In de "normale" piratentraditie waren piraten gewoon onopvallend verkleed waardoor mensen hun niet eens herkenden. Volgens historici waren er wel Engelse piraten uit de tijd van Charles II, die grotendeels homoseksuelen waren en de alternatieve levensstijl van piraterij aannamen om de homo-erotische wereld veilig te stellen. In deze levensstijl dosten zij zich enorm uit, wat zichtbaar was in hun kostuums en de daarbij horende accessoires. Gouden oorkingen en enorme hoeden zijn hier voorbeelden van. Kapitein Hook is ook helemaal uitgedost. In het toneelstuk schrijft Barry ook: "A touch of the feminine, as in all the great pirates". Kortom, Kapitein Hook zit in een grote identiteitscrisis. Hij

is een travestiet en gedraagt zich als een wijf.

Peter Pan en Kapitein Hook zijn niet de enige personages die moeite hebben met het ontwikkelen van een seksuele identiteit. Tiger Lily is het mooie en stoere Indiaantje in het toneelstuk. Zij wil eigenlijk niet opgroeien tot een vrouw. Zij vindt gevaarlijke dingen ondernemen leuk en is absoluut niet geïnteresseerd in het hebben van een vriendje. Ook in Tinker Bell zijn feministische elementen te vinden. Zij is jaloers op Wendy, wordt daarom agressief en gaat competitie vaak niet uit de weg. Zij wenst Wendy op een gegeven moment ook de dood toe, omdat Peter Pan meer aandacht geeft aan Wendy dan aan haar. Sommigen beweren dat dit de reden is dat Peter Pan niet op de avances ingaat van Tinker Bell. Feminisme zou kleine jongetjes afschrikken.

Kortom, Peter Pan is dus veel meer dan alleen een leuk verhaaltje. Disney heeft niet meer dan een versimpeling van het verhaal laten zien. Psychologen hebben zich vaak genoeg gestort op het verhaal en hebben zelfs een officiële Peter Pan syndroom ontwikkeld. Dit is nu een welbekend fenomeen waar veel mannen last van zouden hebben. De mannen die aan het syndroom lijden zijn mannen die simpelweg nooit zijn opgegroeid tot mannen. Zes symptomen zijn bedacht waaraan je een man met PPS kan herkennen: onverantwoordelijkheid, eenzaamheid, bezorgdheid, sexrolconflicten, narcisme en chauvinisme. Daarnaast bestaan er mannen die denken dat zij werkelijk Peter Pan zijn. Bijvoorbeeld King of Pop Michael Jackson, die met Never Land Ranch laat zien dat hij de realiteit af en toe wil vergeten en ook in teksten laat hij regelmatig merken dat hij een kind wil zijn. ***

ALPHA denkt maar aan één ding...

...Studieverenigingen! Sinds 6 jaar is ALPHA de overkoepelende vereniging van de Faculteit der Geesteswetenschappen. ALPHA behartigt de belangen van alle studieverenigingen die bij haar aangesloten zijn. Zo kan zij een werkplek regelen, of bijvoorbeeld een nieuwe computer. ALPHA helpt op verschillende manieren: in de vorm van subsidie of door bemiddeling. ALPHA beheert een pot met subsidiegelden voor de Faculteit. De verenigingen kunnen hier aanspraak op maken. De subsidie is bedoeld voor activiteiten die studieverbrekend zijn. Op de vergaderingen die ALPHA belegt komen de besturen van de verenigingen met elkaar in contact. Ieder jaar organiseert ALPHA de Faculteitsdag. Op deze dag worden allerlei activiteiten georganiseerd om leden voor de studieverenigingen te werven. 's Avonds vindt er een groot feest plaats.

Dit jaar bestaat het ALPHA bestuur uit voorzitter Klaas Balk (Europese Studies), secretaris Jan-Willem van Leussen (Russisch en Taalwetenschap) en penningmeester Inger Schaap (Geschiedenis). ***

Meer info vindt je op www.alpha-fsr.org

De wereld van Errik

Sinds 2002 schrijf ik in dit blad een column onder de weinig inspirerende titel *De wereld van Errik*. Het was de toenmalige hoofdredacteur die het beestje zijn naam gaf. Mijn suggesties *Errik in Allochtonië* en *Gekeerm ener provinciaalse banneling*, werden resoluut van de hand gewezen. Mijn wereld werd het dus. Is het een plezierige column om te lezen? Ik heb er geregeld mijn twijfels over, maar een eenmaal veroverd podium geeft men niet snel op. Ook niet tegen beter weten in. Ik bleek een trendsetter, leeghoofd na leeghoofd kreeg een eigen column in één van de vaderlandse glossy's. Men kan geen magazine openslaan of de schrijfsels van derderangs actrices, chicklit-schrijfsters en gemankeerde polemisten buitelen over de pagina's.

Vooraf de actrices zijn erg. Hele verhandelingen over acteersessies in halfvergeten uithoeken van het land, busreizen en maniakale regisseurs passeren de revue. *Casual name dropping*, meisjesachtig gegiechel en inhoudsloos gouwehoer, de lezer ondergaat het tandenknarsend. Dan is er nog Cindy Hoetmer, die denkt dat ze de Nederlandse Candace Bushnell is. Zelden las ik zulke naar diepe triestigheid geurende bagger. *Cindy in de city...* Zo snel mogelijk met laptop en al in een inktzwarte gracht donderen dat wijf. Ze heeft ook een boek gepubliceerd over een jonge vrouw in de grote stad die foute mannen aantrekt. Het bevat 'autobiografische elementen'. Het is helaas geen psychologische roman over een geslaagde zelfmoordpoging, met autobiografische elementen. Cindy geeft ook een cursus columnschrijven. Ik zie het helemaal voor me: een zaaltje aan de Osdorperban, gevuld met brildragende, puisterige studentjes. De avond eindigt als Cindy de glijer op de tweede rij mee naar haar appartementje sleept, waar hij haar sletbak noemt en op mechanische wijze achterlangs neemt.

Het voorval levert wel stof op voor haar nieuwe roman, een kruising tussen *De Slinger van Foucault*, en *De bufter op het witte paard*. Het handelt over de intense relatie tussen een schnabelende journaliste en een jonge, gedreven historicus die op het punt staat een eeuwenoud, wereldomspannend complot te onthullen, hen beiden meeslepend in politieke intriges. Het einde behelst een tien pagina's lange aanklacht tegen de man en zijn zakkerige natuur.

De pennen zijn gescherpt!

Piet de Rooy over geschiedenis en historisch besef

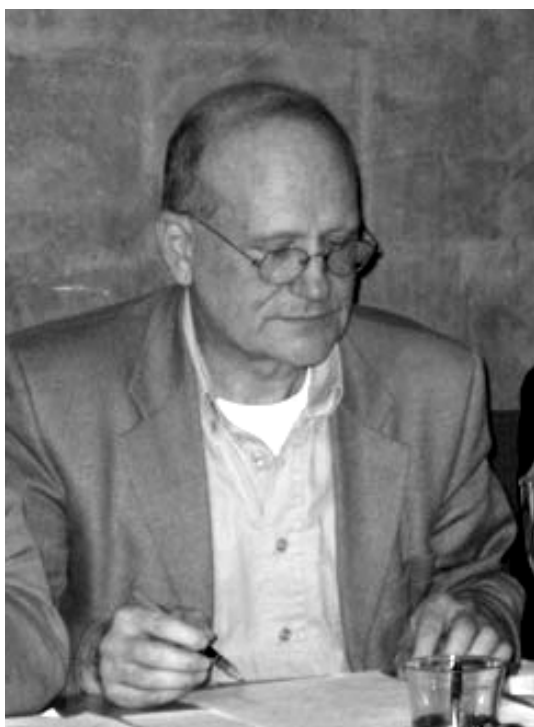
Door Micha Mos en Onno La Rivière - Piet de Rooy was, naast hoogleraar Nederlandse Geschiedenis aan de UvA, voorzitter van de commissie De Rooy die aanbevelingen heeft gedaan om het geschiedenisonderwijs te verbeteren. Daarnaast stelde hij een canon van de Nederlandse geschiedenis voor. Eindeloos voerde met hem een gesprek over geschiedenis in de publieke sfeer. *“De politiek moet zich niet bemoeien met de inhoud van het geschiedenisonderwijs.”*

De Commissie De Rooy

"Als bestuurslid van het Historisch Genootschap voerde ik enige jaren geleden regelmatig overleg met de Vereniging van Geschiedenisleraren. Hierdoor werd mij duidelijk dat er problemen waren met het geschiedenisonderwijs op middelbare scholen. Via Roel de Wit, de voormalige Commissaris van de Koningin in Noord-Holland die zich destijds zeer bezorgd maakte over het peil van de historische kennis in Nederland, kwam ik in een commissie terecht, die onder zijn leiding de problemen van het geschiedenisonderwijs in kaart bracht.

Naar aanleiding van de bevindingen van de Commissie De Wit, werd de Commissie De Rooy ingesteld. Eén discussiepunt was de scholenstrijd, die de leraren verdeelde in twee groepen. De ene groep legde de nadruk op feitenkennis en de andere groep legde de nadruk op interpretatie van bronnen. Ik vond dit een onzinnige tegenstelling: zonder feitenkennis kan interpretatie nergens toe leiden, en zonder interpretatievermogen heb je niets aan feitenkennis.

Een veel groter punt van zorg was voor mij de manier waarop het eindexamen was geregeld. De verantwoordelijkheid voor het eindexamen lag bij de politici, die tevens de vaak mallotige onderwerpen bepaalden. Deze keuze kan veel beter liggen bij leraren zelf, die er immers voor hebben doorgeleerd. Bovendien werd er

door deze opzet van het examen het hele laatste jaar alleen maar eindexamentraining gedaan, waardoor eerder opgedane kennis wegzakte. Een van de ideeën uit het rapport was dat vooral het chronologisch overzicht versterkt moet worden. Het rapport werd positief ontvangen en toenmalig staatssecretaris Adelmund nam de adviezen over.

Op dit moment worden de nieuwe schoolboeken geschreven en de eindexamens aangepast, hoewel dat laatste me nog een flinke inspanning heeft gekost. Het CITO wilde namelijk de methode niet toepassen omdat deze moeilijk toetsbaar zou zijn. Pas na lange tijd lukte het het CITO te overtuigen dat de toets moet worden aangepast aan de leer methode en niet andersom.

“Historisch besef is geen acuut redmiddel, maar veel meer iets voor de lange termijn.”

Media

Bij de presentatie van het rapport van de Commissie De Rooy was er na afloop een dolblijve radioverslaggever. De verslaggever meldde dat hij iemand had gevonden die het niet met mij eens was, terwijl iedereen voor de rest heel eenstemmig was. Daaraan kan je zien hoe gespitt de media zijn op het conflict, om snel en vooral gemakkelijk iets duidelijk te maken. De makke van de berichtgeving tegenwoordig is dat journalisten vaak *scoop hunters* zijn, zoals een officier van justitie vaak een *crime fighter* is geworden. Nieuwswaarde gaat boven analyse, laat staan een meer historische duiding.

Bij De Volkskrant, NRC Handelsblad en Trouw werken veel historici, en hun boekenbijlage en opiniepagina's besteden vaak aandacht aan geschiedenis. Wat dat betreft ben ik tevreden over de manier waarop geschiedenis in de kranten komt. Toen mijn boek, dat uit gesprekken van Henk te Velde en mij met Wim Kok is voortgekomen, uitkwam, gebeurde echter het volgende. Een journalist van NRC Handelsblad sloeg het boek open en zag de uitspraak van Kok staan dat deze verwachtte dat Fortuyn minister-president had kunnen worden. Dit haalde in een klein stukje de voorpagina, met nog een stukje op pagina 26, en daarna was het boek ook meteen besproken.

De journalistiek op televisie is helemaal beroerd. Netwerk, of Vetwerk, volgt alleen de emotionele dagkoers en Nova is net iets beter, maar kent ook een scoringsdrift. Alleen Rob Trip van Buitenhof is wel goed, maar dat is het dan ook. Televisie is emotie: als er geen conflict is wordt het wel gemaakt, want anders zapt

men. Daarnaast moet alles snel. Toen ik eens werd uitgenodigd om uit te leggen waarom er in Nederland eigenlijk een grondwet is, vertelde de presentator mij: "We hebben ruim de tijd, vier en een halve minuut."

Door die scoringsdrift is er zo weinig geschiedenis op televisie. Programmamakers zijn er van overtuigd dat geschiedenisprogramma's niet aanslaan. In eerste instantie betwijfelde ik dit niet, maar na de gigantische successen van de boeken van Geert Mak ben ik overtuigd geraakt dat geschiedenis wel degelijk populair is. Omdat ik graag iets met televisie wil doen, besloot ik meer aandacht voor geschiedenis te genereren. Samen met Jan Bank heb ik toen de canon geschreven, waarin we duidelijk stellen wat iedereen volgens ons moet weten van de Nederlandse geschiedenis. Dat stuk heeft toen een nationale discussie veroorzaakt en daardoor is de kans op een televisieprogramma veel groter geworden. Daarbij komt dat de canon een antwoord kan geven op de vraag die wel eens gesteld wordt door allochtonen. Die stellen: integreren, oké, maar waarbij?

Geschiedenis en politiek

Het zijn allemaal manieren om historisch besef te creëren. In het onderwijs, via de canon, geschiedenis op televisie, of een Nacht van de Geschiedenis. Geschiedenis moet steeds weer terugkomen. Dan maak je een kans dat besef enigszins te genereren.

Het belang van historisch besef is groot. Het moet mensen helpen het hoofd koel te houden en in te zien dat wat er vandaag gebeurt niet uit de lucht komt vallen. Mijn opvatting hierover is eigenlijk al bepaald in mijn studententijd. Daarin maakte ik kennis met het boek van Kurt Baschwitz, over heksenprocessen. Hij liet zien dat een bestaande structuur in de samenleving heel belangrijk is als er problemen de kop op steken. Zo zie je bij heksenprocessen dat wanneer de elite zich hield aan de normale manier van doen, er weinig heksen werden verbrand. Geeft de elite echter toe aan de wil van het volk en gaat ze lukraak heksen verbranden zonder de vaste rechtsstructuur te volgen, dan gaat het mis en loopt de situatie uit de hand. Dat is een les die je van de geschiedenis kunt leren. De elite zou beter naar de geschiedenis moeten kijken.

Ik sta wel ambivalent tegenover een plan als dat van de SP waarin een meer nationalistische geschiedenis wordt voorgesteld. Ik heb met Marijnissen gesproken en wat hij wil is leuk en authentiek, maar mijn bezwaar is dat het teveel op emoties drijft. Een historicus heeft de verantwoordelijkheid zakelijk en analytisch te zijn. Dan moet je ook zeggen: Nederland is eigenlijk volstrekt toevallig ontstaan. Ik kan niks met dat patriotisme van erwtensoepp, Elfstedentocht en Willem van Oranje.

Ik verwacht heus niet dat er nu van de een op de andere dag historisch besef gekweekt kan worden en dat daarmee iedereen verstandige keuzes maakt. Historisch besef is geen acuut redmiddel, maar veel meer iets voor de lange termijn.

Als historicus dien je niet politiek actief te zijn. De zuigkracht van het politieke leven is zo groot,

dat je niet zowel politicus als historicus kunt zijn. Bovendien vind ik het heel prettig dat ik juist mijn onafhankelijkheid kan behouden door alleen aan de universiteit verbonden te zijn. Ik wil een onafhankelijke analyse kunnen maken en die vervolgens aan alle politici uit kunnen leggen. Daarom ben ik geen partijlid, hoewel ik de politiek als burger wel nadrukkelijk volg. Noem mij één historicus die de geschiedenis succesvol combineerde met het vak van politicus.

Mijn blik op de politiek is heel afstandelijk. Ik heb vooral belangstelling voor de politieke cultuur: de onvoorspelbare manier waarop politieke kwesties ontstaan, worden genegeerd, dan wel min of meer opgelost. Dit zorgt ervoor dat ik meer afstand kan bewaren, ook bij de contemporaine politiek. Ik denk bijvoorbeeld dat Fortuyn ernstig is overschat. Hij was meer iemand die een gaslek opzocht met een brandende lucifer. Maar hier zag je vervolgens de werking van het zogenaamde Thomas-theorema: iets hoeft helemaal niet waar of van belang te zijn, maar wordt dat als eenmaal de gedachte heeft postgevat dat er iets heel belangrijks is gebeurd.

Het had mogelijk ernstig uit de hand kunnen lopen met Fortuyn. Historisch besef zorgt er niet voor dat niemand achter hem aan loopt, maar voor schadevermindering. Het is geen penicilline die meteen aanslaat, maar meer iets als staalpillen, het verhoogt het weerstandsvermogen tegen allerlei kwalen." ***

Kleio Excursie

19 oktober: NOVIOMAGUS

Kleio gaat de oudste stad bezoeken

Toen leunde ze haar bovenlijf uit 't raampje en keek naar Nijmegen, dat daar lag op de heuwels aan de rivier, zoo on-Hollandsch, zwak romantisch, huizen boven huizen en boomen boven boomen, en zong tegen den wind en 't gerammel van den trein over de brug. [Over Dora, fragment uit Dichtertje van Nescio]

Op woensdag 19 oktober organiseert Kleio een excursie naar de Gelderse stad Nijmegen. Uit recent onderzoek blijkt dat Nijmegen 2000 jaar bestaat en daarmee is ze de oudste stad van Nederland! Deze charmante stad aan de Waal is zeer interessant voor studenten Geschiedenis en Kunstgeschiedenis omdat zij een rijk verleden heeft. Niet alleen de opgravingen uit de Romeinse tijd zijn fascinerend, ook de gebeurtenissen in de middeleeuwen en de sociaal-culturele ontwikkelingen in de afgelopen eeuwen zijn opmerkelijk. Nijmegen is de stad waar Nescio verliefd op werd, Joris Ivens leerde filmen en Frank Boeijen de weg kwijt was, maar nu zij 2000 jaar bestaat, begrijpt de rest van Nederland pas écht hoe belangrijk deze stad is: zo ook Kleio!

Meer informatie, programma en inschrijving kijk op www.kleioamsterdam.nl

Simon Wiesenthal: het geweten van de Holocaust

Door Annemarie Bos - De bekende nazi-jager Simon Wiesenthal is op 20 september jl op 96-jarige leeftijd overleden. Wiesenthal zat tijdens de Tweede Wereldoorlog viereneenhalf jaar lang in twaalf verschillende concentratiekampen, en na de oorlog wijdde zijn leven aan het opsporen van oorlogsmisdadigers en het bestrijden van antisemitisme en racisme. Hij is betrokken geweest bij het opsporen van meer dan 1000 nazi's. Wiesenthal: "When history looks back, I want people to know the Nazis weren't able to kill millions of people and get away with it."

De joodse Simon Wiesenthal werd op 31 december 1908 geboren in het dorp Buczacs (aan de huidige Poolse grens) in Oekraïne. Zijn vader overleed toen hij nog jong was in de Eerste Wereldoorlog. Hij studeerde werktuigbouwkunde in Praag en Wenen. Na zijn studie werkte hij als bouwkundig ingenieur in Lvov, en hij trouwde in 1936 met zijn vrouw Cyla.

Als gevolg van het Molotov-Ribbentrop pact dat in 1939 werd gesloten door Duitsland en de Sovjet-Unie werd Lvov bezet door de Sovjets. Al snel werden de bezittingen van joodse fabrikseigenaren en handelaren geconfiscieerd door de Sovjets. In deze periode werd de stiefvader van Simon gearresteerd en zijn stiefbroer neergeschoten. Zijn stiefvader overleefde de gevangenis niet. Simon werd zelf ook ontslagen. Hij wist deportatie naar Siberië van zichzelf en zijn vrouw te voorkomen door een Sovjet-commissaris om te kopen. Toen de Duitsers in 1941 het gebied veroverden werden Simon en zijn vrouw gearresteerd en vastgezet in een kamp buiten Lvov. Daarna werden beiden tewerkgesteld bij een werkplaats van de Ostbahn.

In augustus 1942 werd de moeder van Simon Wiesenthal naar het vernietigingskamp Belzec gestuurd. Al snel werden veel meer familieleden naar kampen gestuurd. In totaal kwamen 89 familieleden van Simon Wiesenthal en zijn vrouw om in de kampen. Wiesenthal maakte voor zijn vrouw een deal met het Poolse verzet. In ruil voor gedetailleerde kaarten van het spoor van de Ostbahn kreeg zijn vrouw valse papieren en werd uit het kamp bevrijd. De Duisters zijn nooit achter de echte identiteit van Cyla Wiesenthal gekomen. Het lukte Simon in oktober om het kamp te ontvluchten, maar in juni 1944 werd hij opnieuw opgepakt en werd hij weer teruggestuurd naar het kamp waar hij eerder uit ontsnapt was. In de periode 1944-1945 werd Wiesenthal verplaatst van kamp naar kamp, van Plaszow, Gross-Rosen, Buchenwald naar Mauthausen, waar hij uiteindelijk op 5 mei door de Amerikanen werd bevrijd. Eind 1945 vond Wiesenthal zijn

vrouw Cyla terug. Ze hebben dus beiden de oorlog overleefd.

Toen hij lichamelijk helemaal hersteld was van alle ontberingen in de verschillende kampen, begon Simon Wiesenthal met het verzamelen van bewijs tegen het Nazi-regime voor de War Crimes sectie van het Amerikaanse leger. Na de oorlog werkte hij ook voor het Amerikaanse leger bij de 'Office of Strategic Services' en de 'Counter-Intelligence Corps'. Daarnaast was hij voorzitter van hulporganisatie 'het Joodse Comité' in Oostenrijk.

De informatie die Wiesenthal verzamelde voor het Amerikaanse leger werd gebruikt in de processen van Neurenberg die begonnen op 20 november 1945 en duurden tot 1 oktober 1946. Toen in deze processen een uitspraak was geweest verliet Wiesenthal het Amerikaanse leger. Hij opende met dertig vrijwilligers in Linz (Oostenrijk) het Joods Historisch Documentatie Centrum.

Dit centrum verzamelde meer bewijs tegen nazi's voor rechtszaken in de toekomst. Maar zowel Amerika als de Sovjet-Unie verloren door het ontstaan van de Koude Oorlog de interesse in het opsporen en berechnen van nazi's. Daarom werd in 1954 het Joods Historisch Documentatie Centrum gesloten en werden alle dossiers aan het archief van Yad Vashem in Israel. Het enige dossier dat niet aan het archief werd gegeven was dat van Adolf Eichmann.

Terwijl Wiesenthal zijn werk voor hulporganisaties voortzette, bleef hij doorzoeken naar Adolf Eichmann die verdwenen was tijdens het einde van de Tweede Wereldoorlog. In 1953 kreeg Simon informatie dat Eichmann in Argentinië zich schuil hield. Hij gaf deze informatie door aan de Israëliëse autoriteiten, maar het duurde nog tot 1959 voordat Eichmann gepakt werd. Duitsland had aan de Israeli's doorgespeeld dat Eichmann in Buenos Aires zat onder de schuilnaam Ricardo Klement. Daar werd hij opgepakt door de Israëliëse

geheime dienst en overgebracht naar Israël. Eichmann werd in een rechtszaak in Israël schuldig bevonden aan massamoord en werd op 31 mei 1961 geëxecuteerd.

Gesteund door het succes bij de opsporing van Eichmann heropende Simon Wiesenthal het Joods Documentatie Centrum, dit keer in Wenen. Een in het oog springende zaak was die van Karl Silberbauer, de Gestapo-officier die de familie Frank in Amsterdam arresteerde. Hij vond Silberbauer in 1963 in Oostenrijk. Wiesenthal spoorde niet alle nazi's zelf op. Hij maakte gebruik van een groot netwerk van vrienden, collega's en sympathisanten. Hij heeft zelfs tips ontvangen van voormalig nazi's die wrok koesterden jegens andere nazi's.

Wiesenthal is uiteindelijk betrokken geweest bij het opsporen van meer dan 1000 nazi's. Het Joods Documentatie Centrum in Wenen zet zich naast het opsporen van nazi's ook in voor het bestrijden van racisme en antisemitisme. Wiesenthal is vaak onderscheiden voor zijn werk. Hij werd in Nederland onderscheiden als commandeur in de orde van Oranje Nassau en ontving hij de Erasmusprijs. Simon Wiesenthal zei zelf over zijn blijvende motivatie om nazi's op te sporen: *"The only value of nearly five decades of my work is a warning to the murderers of tomorrow, that they will never rest."****

De ASVA studentenunie

Door Niels Weitkamp - **Heb je problemen met je studie? Ben je ontevreden over je vakken of heb je het idee dat de decaan je als lid van de FSR niet serieus neemt? Of wil je gewoon een fiets kopen of een ben je op zoek naar een kamer? De ASVA is er voor jou!**

De ASVA bestaat dit jaar zestig jaar en is dé belangenbehartiger en dienstenorganisatie voor alle studenten in Amsterdam. Opggericht in de nadagen van de Tweede Wereldoorlog als een studentenvereniging waar nog niet geëngageerde studenten zich bij aan konden sluiten, is het via een roerige periode in de jaren zestig en zeventig, waarin het Maagdenhuis werd bezet en er sit-ins voor Palestina werden gehouden, getransformeerd tot een organisatie die vooral bekend staat om haar diensten als belangenbehartiger.

Dat de ASVA fietsen verkoopt is al lang bekend en tijdens de laatste Intreeweek heeft de nieuwe student ook op deze manier kennis kunnen maken met de ASVA. In samenwerking met de Rabobank werden er zo'n 650 oranje fietsen aan studenten weggegeven. Voor velen is het onbekend dat de containerwoningen en een asielzoekerscentrum aan de Stavangerweg in het Westelijk Havengebied, grotendeels aan de ASVA te danken is. In een onderzoek dat ASVA enkele jaren geleden uitbracht werd geconstateerd dat er een groot gekort aan studentenkamers was. Met dit rapport in de hand hebben de woningbouwcorporaties, de gemeente, de universiteiten, de ASVA en het zusje van de ASVA aan de VU, de SRVU (Studenten Vakbond VU), de handen ineen geslagen. Het resultaat is dat er begin september een intentieverklaring is ondertekend waarin te lezen valt dat er over tien jaar zo'n 12.000 nieuwe studentenwoningen gerealiseerd moeten zijn. Het is aan de ASVA om, na het probleem geconstateerd te hebben, er ook voor te zorgen dat studentenwoningbouw een politiek thema blijft en dat deze woningen er ook daadwerkelijk komen.

Dit jaar staat in het teken van de nieuwe zorgverzekering en de nieuwe wet op het hoger onderwijs, de zogeheten WHOO. Het nieuwe zorgstelsel heeft voor de gehele bevolking grote gevolgen; sommige groepen gaan er op achteruit, en de studenten zijn één van deze groe-

pen. Al is na Prinsjesdag besloten dat de studenten via de basisbeurs met €150 extra gecompenseerd zullen gaan worden, er gaan nog steeds studenten op achteruit door de nieuwe regelgeving. Het is belangrijk om via de landelijke vertegenwoordiging ook voor deze studenten iets te betekenen.

De WHOO, voluit de Wet op het Hoger Onderwijs en Onderzoek, zal aan het begin van 2006 naar de kamer gaan, maar nu al dient de studentengemeenschap in Amsterdam zich bij monde van de ASVA en de CSR (Centrale Studenten Raad) uit te spreken over de wet en haar implicaties. De leerrechten, deregulering en nieuwe manieren van het ordenen van medezeggenschap aan instellingen voor hoger onderwijs, zijn de voornaamste punten van de wet. Het is nu aan ons om een mening te geven over wat gaat komen opdat de studenten het beste krijgen wat binnen de gegeven omstandigheden mogelijk is.

Naast de fietsenverkoop, kamerverlotingen en studentenpolitiek organiseert de ASVA de Cursusmaand in oktober, een congres over de samenwerking tussen het bedrijfsleven en het hoger onderwijs in november en dient de medezeggenschapsituatie aan de HvA dit jaar aangepakt te worden. Kortom, de ASVA studentenunie is er voor de studenten, door de studenten. Natuurlijk staan zij zeer open voor alles wat jullie vinden. Dus laat je horen, spreek je uit en bedenk dat niets onmogelijk is: denk groot, denk ASVA! ***

Wil je ons bereiken kijk dan op www.asva.uva.nl of mail naar bestuur@asva.nl

Kate Moss en de vorige generatie

Een generatie zonder strijdlust

Door Zippora Elders - Kate Moss is ongetwijfeld één van de bekendste fotomodellen uit de jaren '90. Hoewel zeer recent is gebleken dat Moss werkelijk cocaïneverslaafd was, was de *cocaïne look* (of *heroïne chic* et cetera) ook hét schoonheidsideaal van de jaren '90. In dat opzicht kunnen we Moss, die verweten werd haar voorbeeldfunctie niet genoeg in acht genomen te hebben, misschien ook niet zóveel kwalijk nemen. Bovendien is het enigszins geruststellend dat Moss' *cocaïne look* in ieder geval niet voortkwam uit een soort *aangeboren schoonheid*, maar dat ze ook daadwerkelijk drugsverslaafd was. Moss heeft het allemaal gebruikt: XTC, heroïne en uiteindelijk cocaïne; ze volgde de juiste volgorde van drugstrends van de afgelopen 15 jaar.

Drugs zijn dus de oorzaak, gelukkig maar. Ook gewone vrouwen kunnen deze artificiële schoonheid nu relatief simpel bereiken, hoewel schoonheid en gezonde vruchtbaarheid heden ten dage dan wel heel ver van elkaar af blijken te staan. Maar misschien dat het esthetisch waarnemen van de hedendaagse man wel helemaal niet op goede voortplanting gericht is, misschien is het wel gewoon een kwestie van Zeitgeist en vinden mannen gewoon mooi wat mooi gevonden zou moeten worden. En op wat mannen aantrekkelijk vinden wordt weer voortgeborduurd als het gaat om het voorschotelen van 'aantrekkelijke dingen'.

Gevolg is dus dat we in een vicieuze cirkel beland zijn die wordt geleid door een elite aan *trendwatchers* en andere decadente lieden. En vrouwen zijn daar nog steeds het slachtoffer van. Soms lijkt het alsof de schoonheid van de vrouw steeds meer haar enige essentie is.

In allerlei situaties worden vrouwen beoordeeld op hun uiterlijk. Nu we immer de mogelijkheid hebben te checken hoe we eruit moeten zien en hoe we dat kunnen verwezenlijken, wordt er ook van ons verwacht dat we altijd mooi zijn. Vrouwen zijn mooi en ben je niet mooi, dán ben je geen vrouw. Straal altijd seks uit, dan voldoe je aan je wezenlijke bestaansredenen.

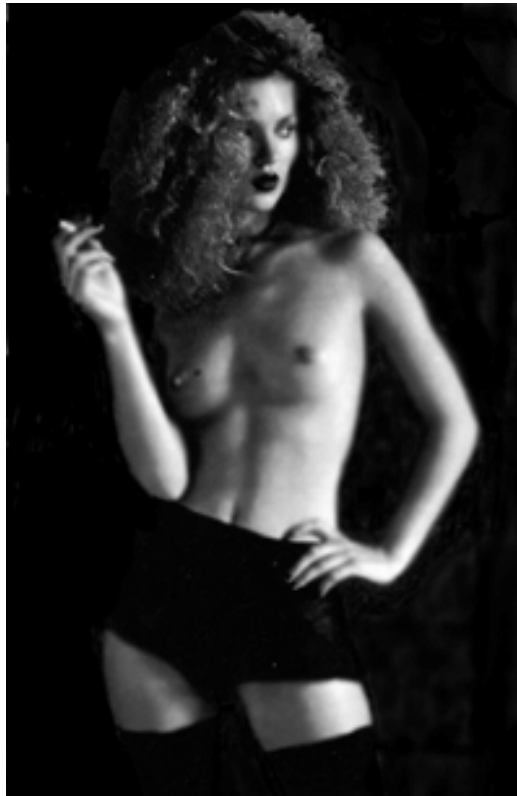
Moss' *cocaine look* raakte mede dankzij haar op die expliciete manier in de mode; miljoenen vrouwen wrongen zich in allerlei bochten om ook zo'n letterlijke *unnatural beauty* te zijn. Moss zelf ook, die lag 10 jaar lang naakt voor de massa als metafysische stem van een generatie. Ze kon haar eigen ideaal wellicht niet meer bijbenen, 'ik heb de *look* van een junk, dus ik ben,' moet ze gedacht hebben. Toen ze zichzelf dreigde te verliezen leek er dus maar één oplossing op te zitten: drugs.

Maar waarom werd het uiterlijk van Kate Moss vanaf de

jaren '90 een schoonheidsideaal? De reden dat dit schoonheidsideaal zo bizar was moet toch wel enkele bizarre waarheden van die generatie prijsgeven... In de eerste plaats moet benadrukt worden dat Kate Moss één van de meest gefotografeerde vrouwen van de afgelopen 15 jaar is. Het medium foto versterkt betekenisvorming: het geeft de suggestie van waarheid maar is eigenlijk een wekker van illusies.

Als je naar de blik van Moss kijkt, kun je zien waar ze een icoon van is. De hedendaagse socioloog *Omar Munoz* karakteriseert Moss als 'een icoon van verlies, onzekerheid en verdwijning'. 'De beroemde melancholische blik van Kate Moss is er een die de camera negeert om verward, dromerig, peinzend in de verte te staren', zegt hij in één van zijn stukken.

Wie goed naar de foto's kijkt waarop Moss afgebeeld is ziet wat haar kenmerkt. Als Moss níet in de camera kijkt, is haar blik weemoedig en fatalistisch. Moss slaat een weerloze, onzekere figuur zonder veel vechtlust; zij laat de dingen op zich af komen, hoewel ze lijkt te lij-

den aan apathie en desinteresse. Als zij wél in de camera kijkt, raakt de toeschouwer verward. Moss kijkt immers scheel, dus de betekenis van dat wat zij uitstraalt is ambivalent. De waarheid blijkt gefragmenteerd en maakt Moss extra interessant en dus verleidelijk. Hoe dan ook wordt de toeschouwer altijd overweldigd door verwarrende emoties bij de confrontatie met een afbeelding van Kate Moss. Wat hij empirisch waarneemt en emotioneel opvangt vloeit samen: ambivalentie, fragmentatie en onzekerheid. Moss geeft zich bloot en het kan haar niet eens iets schelen; je kunt met haar doen wat je wilt. Zowel de zoekende als de afgunstige, én alle anderen, voelen zich hierdoor gesterkt: zij zijn in ieder geval machtiger en sterker dan déze figuur. En als wij haar niet kun-

nen grijpen, neemt Moss ons wel mee naar háár droomwereld, weg uit de harde realiteit; aan het handje van een fragiele engel die kijkt alsof ze meer weet dan wij en onze werkelijkheid afdoet als futiliteit, een onbelangrijke wereld die onze zorgen van alledag niet waard is. Het ongezonde lichaam van Moss is eigenlijk asexueel maar weerstaat daarmee met een haast spottende ongevoeligheid het seksuele verlangen van de toeschouwer.

Moss' uiterlijk ontwikkelde zich mee met de generatie van de jaren '90. Was zij in 1990 nog het vrolijke meisje van de rave-scène, de tijd van acidfeesten en smileys, 2 jaar later is zij, zoals Munoz het zo mooi zegt, als techno: leeg, melancholisch, hoekig; deemoedig, hard en onnatuurlijk. De generatie van Moss was apathisch en wil niet volwassen worden, dat geldt dus ook voor het lichaam van de icoon die dezelfde generatie vertegenwoordigt: Moss blijft onnatuurlijk dun en plat, terwijl haar hoofd, benen en armen in verhouding te groot zijn. Moss heeft de uitstraling van een kind dat opgedoft is te doen alsof het volwassen is. Moss straalt hedonisme en consumptie uit, door uit te stralen wat zij tot gevolg heeft: ziekte en het verlies van levenslust. Ook haar androgyn uiterlijk is te verklaren aan de hand van de ontwikkelingen van haar generatie, namelijk de vervaging van de grens tussen mens en machine. Maar in de eerste plaats en vooral roept een afbeelding van Moss onzekerheid over de waarheid op, en daarmee straalt zij alles uit wat de jaren '90 waren: een nasleep van het postmodernisme, postmodernisme zónder enige ambitie en activiteit, niet ééns de ambitie anderen na te apen, zó apathisch en ongeïnteresseerd. Nee, we zijn gewoon aan de drugs en genieten van Nix. De waarheid was meerduidelig en zinloos, dát wisten we inmiddels wel, en het kon niemand iets schelen.

Kate Moss is een icoon van de jaren '90. Ze belichaamt de tijdgeest van de vorige generatie in al haar glorie. Maar die generatie is dood. En Moss nog niet, want Moss is nog niet eens volwassen. Wat voor 'n generatie bracht een onvolwassen generatie voort? Wie zijn wij? Welk model vertegenwoordigt ons? Zijn wij fatalistisch of geloven wij in de toekomst, omdat we weten dat Nix ook maar niks is?

Wordt ons model wél mooi? ***

Gerben spreekt

Internationale politiek is en blijft een raar fenomeen. Eens in de zoveel tijd worden we opnieuw bevestigd in ons vooroordeel dat de politieke mores vooral gebaseerd zijn op pappen en nathouden enerzijds en het opvoeren van politieke druk anderzijds. Een goed voorbeeld hiervan is de toetreding van Turkije tot de EU. Ondanks het feit dat vele landen hier niet om stonden te springen en de bevolking van die landen ook kenbaar had gemaakt dat het niet echt op prijs werd gesteld, besloten de Europese leiders in al hun wijsheid dat de toetreding toch doorgezet diende te worden. Onder leiding van Jack Straw werden de onderhandelingen gestart en onder leiding van de Oostenrijkse gezante Ursula Plassnik werden deze bijna weer om zeep geholpen. De Oostenrijkse bevolking is nog steeds niet in staat om verder te kijken dan de besneeuwde bergtoppen waar de schaapjes nog maagdelijk wit zijn en blaten in een dialect van de meest zuivere Arische soort. Nee, sinds *The Sound of Music* is er weinig veranderd in Oostenrijk. Die enkele verdwaalde gastarbeider die zich waagt op een helling van de zwarte categorie weet niet hoe snel hij weg moet komen zodra dat eindeloze gejedel begint. De Oostenrijkse angst voor een vloedgolf van goedkope Turkse arbeidskrachten is daarom ook volledig ongegrond. Want laten we eerlijk zijn, welke inwoner van de Turkse riviera gaat vrijwillig tot zijn knieën in een meter sneeuw staan? Hoe het ook zij, de Oostenrijkse delegatie diende overtuigd te worden van het feit dat Turkije een toetreding tot de EU waard is. Er volgde zware internationale druk. Nederland dreigde Beatrix niet langer op wintersport naar Lech te laten gaan. De lokale middenstand hield zijn adem in. Bij gebrek aan Willem-Alexander zou de bierconsumptie immers meer dan gehalveerd worden. De internationale druk liep nog bijna stuk op de Duitse dreiging tot hernieuwde annexatie van Oostenrijks grondgebied. Toen de Oostenrijkers dit voorstel met luid gejuich ontvingen besefte ook de Duitse delegatie dat dit misschien niet helemaal het juiste effect sorteerde. Uiteindelijk was het Condoleezza Rice die Oostenrijk wist te overtuigen dat de Europese (lees: Amerikaanse) belangen beter gediend waren met een volwaardig lidmaatschap van Turkije. En zo zal het zijn. Turkije wordt volwaardig lid, Oostenrijk kent zijn plaats weer binnen de Europese gelederen en Jack Straw sluit met de woorden dat dit "een gedenkwaardig moment is in de Europese geschiedenis".

Interview met Rutger van Geelen – student-assistent

Wie ben je en wat doe je hier?

Mijn naam is Rutger van Geelen, laten we daar mee beginnen. Ik ben 27 jaar en werk sinds de zomer als student-assistent van Geschiedenis, Archeologie en regio-studies. Als student-assistent probeer ik de docenten en het personeel van de verschillende afdelingen zo goed mogelijk bij te staan als het gaat om “computerproblemen”. Dat verschilt dus tussen het onderhoud van de verschillende websites tot het openen van een PowerPoint-presentatie in de collegezaal. De afgelopen zomer heb ik gewerkt aan een nieuw uiterlijk van de disciplinaire website. Zo krijgt de site in de loop van het jaar een nieuw adres en een vernieuwde interface.

Ben je als student-assistent meer medewerker of student?

Ik vind dat ik in mijn functie goed vanuit het oogpunt van een student kan zien wat wel of niet handig of gebruiksvriendelijk is. Ik moet vaak de vertaalslag tussen docenten en studenten maken als het gaat om indeling en presentatie van informatie op het Internet. Vanwege mijn werkzaamheden kom ik veel in contact met alle docenten. Ik probeer ze altijd te overtuigen dat Internet en computers geweldige gereedschappen zijn voor het onderwijs. In het verlengde daarvan probeer ik vanaf dit jaar ook het gebruik van filmmateriaal tijdens of ter ondersteuning van colleges te bevorderen. Het gebruik van video is nog steeds erg gecompliceerd voor veel docenten.

Welke problemen kom je het meest tegen?

Dit jaar is het gebruik van Blackboard enorm toegenomen door de invoering van de onderwijsvernieuwing. Veel docenten van Geschiedenis hebben nog steeds niet de cursus voor het gebruik van Blackboard gedaan, dus ook veel vragen over het gebruik van Blackboard komen bij mij terecht. Verder zijn er altijd verzoeken voor het plaatsen van documenten op de websites.

Ik ben vrij veel in het gebouw aanwezig en daardoor komt het ook vaak voor dat ik in de gang wordt aangesproken met een probleem. Het leukste is natuurlijk als ik vragen snel kan beantwoorden.

Wat heb je hiervoor uitgespookt?

Voordat ik aan mijn studie Geschiedenis begon aan de UvA heb ik Film- en Televisiewetenschap gestudeerd en heb ik op de Filmacademie gezeten. Helaas heb ik niks afgemaakt. Ik heb ook een paar jaar gewerkt in de Nederlandse filmindustrie, maar het begon vorig jaar september weer te kriebelen en ik heb toen besloten om Geschiedenis te gaan studeren - en af te maken.

Waarom een baan bij de UvA?

Studeren is duur en een bijbaan bij de universiteit is ideaal. Geen enkele werkgever houdt zo goed rekening met je collegetijden en tentamens. Daarbij wordt het

werk niet slecht betaald. Het meest fantastisch is natuurlijk ‘mijn’ kantoor. Dat deel ik met nog vijf mensen. Dit luxueuze penthouse kantoor op de vijfde verdieping van het P.C. Hooft Huis met dakterras is mijn eigen plekje op de universiteit, waar docenten en medewerkers kunnen binnenlopen. ***

Mailen kan naar: r.vangeelen@uva.nl

Colofon

Eindeloos is een onafhankelijk periodiek van en voor de studierichtingen Geschiedenis en Kunstgeschiedenis van de Universiteit van Amsterdam en is gelieerd aan studievereniging Kleio. Eindeloos verschijnt een maal per maand en is beschikbaar voor alle studenten en docenten van de opleiding.

Hoofredactie

Inger Schaap

Eindredactie

Janneke van Dalen
Jeroen van Damme
Marijke Plante
Onno La Rivière

Vormgeving

Janneke van Dalen
Inger Schaap
Jochem van Vliet

Redactie

Annemarie Bos
Errik Buursink
Janneke van Dalen
Jeroen van Damme
Zippora Elders
Rosalie van Gelder
Saskia Meiland
Sabrina de Miranda
Micha Mos
Claire Moses
Laura Mudde
Marijke Plante
Onno La Riviere
Nina Schat
Gerben Segboer
Niels Weitkamp

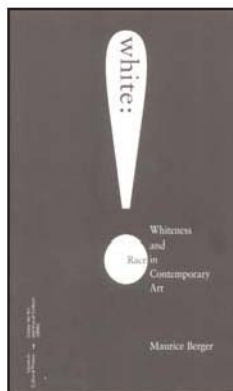
Iedereen mag schrijven voor Eindeloos!
Je hoeft geen ervaring te hebben om een stuk in te leveren. Stuur je stuk of reactie naar eindeloos@kleioamsterdam.nl

Het Kleio Bestuur 2005/2006

zie pagina 8 & 9

ATHENAEUM BOEKHANDEL

Maurice Berger,
Whiteness and Race
in Contemporary Art.
UMBC . 117 blz. Ingenaaid. 14,85.

Whiteness and Race in Contemporary Art, the first exhibition and book devoted to the subject, gives voice to 11 artists who explicitly address the issue of whiteness.

Athenaeum Boekhandel, Spui 14-16, Amsterdam. Tel: 020-6226248

www.athenaeum.nl